

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**14-17 YAŞ ARASI SPORCULARDA ANTRENÖR-SPORCU
İLİŞKİSİ KALİTESİNİN AHLAKİ KARAR ALMA VE
SALDIRGAN DAVRANIŞLARI BELİRLEMEDEKİ ROLÜ**

SAYGIN DEMİRCİ
(Yüksek Lisans Tezi)

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

EGZERSİZ VE SPOR PSİKOLOJİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Prof. Dr. TURGAY BİÇER

İSTANBUL, 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**14-17 YAŞ ARASI SPORCULARDA ANTRENÖR-SPORCU
İLİŞKİSİ KALİTESİNİN AHLAKİ KARAR ALMA VE
SALDIRGAN DAVRANIŞLARI BELİRLEMEDEKİ ROLÜ**

SAYGIN DEMİRCİ
(Yüksek Lisans Tezi)

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

EGZERSİZ VE SPOR PSİKOLOJİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Prof. Dr. TURGAY BİÇER

İSTANBUL, 2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı bir davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu çalışmayla elde edilen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Saygın DEMİRCİ

TEŞEKKÜR

Başta tez danışmanın Prof. Dr. Turgay Biçer olmak üzere Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans Programı'nın tüm hocalarına, eğitimim boyunca bana kattıkları ve değerli rehberlikleri için teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamı yürütmemde bana yardımcı olan antrenör, yönetici ve sporculara çok teşekkür ederim.

Bilimsel bilgiye erişimin önündeki maddi engelleri kaldırarak bilginin çok daha fazla insana ulaşmasını sağlayan ve bu tez çalışması gibi sayısız bilimsel araştırmanın oluşumunda büyük pay sahibi olan Alexandra Elbakyan'a, analizlerime yaptıkları katkılardan dolayı Dr. Senay Cebioğlu'na ve Uzm. Psk. Ekin Emiral'a şükranlarımı sunarım.

Bugünlere gelmemdeki emeklerinden dolayı annem Emine Demirci ve babam Bülent Demirci'ye, her an desteğini ve sevgisini hissettiğim, bilgi birikimi ve deneyimi ile bu çalışmaya da büyük katkı sağlayan eşim, yol arkadaşım Pınar Demirci'ye ve yaşamımdaki en büyük motivasyon kaynağım olan oğlum Tuna'ya sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
TEŞEKKÜR	ii
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT.....	2
3. GİRİŞ ve AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER.....	4
4.1. Antrenör - Sporcu İlişkisi.....	4
4.2. Antrenör Sporcu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	7
4.3. Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları	13
4.3.1. Ahlak kavramı ve ahlaki gelişim	13
4.3.2. Piaget'in (1932) ahlaki gelişim kuramı	14
4.3.3. Kohlberg'in (1984) ahlaki gelişim kuramı.....	15
4.3.4. Bandura'nın (1989) sosyal öğrenme kuramı ve ahlaki gelişimi	17
4.4. Sporda Ahlak ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	18
4.5. Saldırganlık	22
4.6. Saldırganlık ile İlgili Yapılan Çalışmalar	23
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	26
5.1. Araştırma Modeli	26
5.2. Araştırmanın Örneklemi	26
5.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	27
5.4. Veri Toplama Araçları	30
5.5. Verilerin Toplanması	33
5.6 Verilerin Analizi	33
5.7. Sınırlılıklar	34
6. BULGULAR.....	35
6.1. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	35
6.2. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	36
6.3. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	37
6.4. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	38

6.5. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	39
6.6. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	40
6.7. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	41
6.8. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	42
6.9. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	43
6.10. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	44
6.11 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	45
6.12. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	47
6.13. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Yarışmaseverliği Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	48
6.14. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Hileyi Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	50
6.15. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Adilce Kazanmayı Korumanın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	51
6.16. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Sözel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	53
6.17. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Düşmanlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	54
6.18. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Öfkenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	56
6.19. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Fiziksel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	58
6.20. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Genel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	60
7. TARTIŞMA VE SONUÇ	63
7.1. Tartışma	63
7.1.1. 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre karşılaştırılması.....	63
7.1.2. 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre karşılaştırılması	

7.1.3. 14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre karşılaştırılması	68
7.1.4. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolü.....	70
7.1.5. Saldırganlığın yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolü	72
7.2. Sonuç Ve Öneriler.....	74
7.2.1 Sonuçlar	74
7.2.2. Öneriler	76
8. KAYNAKÇA.....	79
9. ÖZGEÇMİŞ.....	110

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 6.1. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	35
Tablo 6.2. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlakî Karar Alma Tutumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	36
Tablo 6.3. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	37
Tablo 6.4. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Branşına Göre Karşılaştırılması	38
Tablo 6.5. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlakî Karar Alma Tutumlarının Spor Branşına Göre Karşılaştırılması	39
Tablo 6.6. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Branşına Göre Karşılaştırılması	40
Tablo 6.7. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması.....	41
Tablo 6.8. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlakî Karar Alma Tutumlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması	42
Tablo 6.9. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması	43
Tablo 6.10. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması	45
Tablo 6.11. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlakî Karar Alma Tutumlarının Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması.....	46
Tablo 6.12. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması.....	47
Tablo 6.13. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Yarışmaseverliği Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları.....	49
Tablo 6.14. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Hileyi Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	50

Tablo 6.15. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Adilce Kazanmayı Korumanın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	52
Tablo 6.16. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Sözel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	53
Tablo 6.17. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Düşmanlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	55
Tablo 6.18. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Öfkenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	57
Tablo 6.19. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Fiziksel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	59
Tablo 6.20. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Genel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları	61

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	97
EK 2. ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ.....	98
EK 3. ALTYAPI SPORLARINDA AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARI ÖLÇEĞİ – 2.....	99
EK 4. BUSS-PERRY SALDIRGANLIK ÖLÇEĞİ.....	100
EK 5. ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ.....	102
EK 6. ALTYAPI SPORLARINDA AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARI ÖLÇEĞİ -2 KULLANIM İZNİ	103
EK 7. BUSS-PERRY SALDIRGANLIK ÖLÇEĞİ İZİN FORMU	104
EK 8. KATILIMCI İÇİN BİLGİLENDİRME FORMU VE ÇALIŞMAYA KATILIMCININ KİŞİSEL ONAYI.....	105
EK 9. KATILIMCI AİLESİ İÇİN BİLGİLENDİRME FORMU VE KATILIMCININ AİLE İZİN ONAYI.....	107
EK 10. ETİK KURUL ONAY FORMU.....	109

14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisi Kalitesinin Ahlaki Karar Alma ve Saldırgan Davranışları Belirlemedeki Rolü

Saygın DEMİRCİ

Danışman: Prof. Dr. Turgay Biçer, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin ahlaki karar alma tutumlarını ve saldırgan davranışları belirlemedeki rolünü ve bu değişkenlerin cinsiyet, spor türü, spor deneyimi ve antrenörle çalışma süresine göre değişip değişmediğini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 229 erkek ($\bar{X}_{\text{yaş}} = 15.24 \pm 1.03$) ve 54 kız ($\bar{X}_{\text{yaş}} = 15.83 \pm 1.02$) olmak üzere toplam 283 sporcu katılmıştır. Katılımcılara kişisel bilgi formu ile birlikte, Antrenör- Sporcu İlişkisi Envanteri, Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2 ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde çoklu hiyerarşik regresyon ve bağımsız örneklerde t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan analiz sonuçlarına göre, antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık alt boyutunun ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunun olumlu yordayıcısı, yakınlık alt boyutunun ise hileyi benimsemenin olumsuz yordayıcısı olduğu, ayrıca bağlılık alt boyutunun saldırganlığın sözel saldırganlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutlarının ve genel saldırganlığın negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür ($p < 0.05$). Bununla birlikte antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi ve saldırganlıkta spor deneyimi ve antrenörle çalışma süresine göre anlamlı olarak farklılıklar olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sonuç: Elde edilen sonuçlar, antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarını ve saldırganlığı etkilediğini, ayrıca spor deneyimi ve antrenörle çalışma süresinin de antrenör-sporcu ilişkisini ve saldırganlığı etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Antrenör-sporcu ilişkisi, ahlaki karar alma, saldırganlık, altyapı sporları.

The Role of Coach-Athlete Relationship Quality in Determining Moral Decision Making and Aggressive Behaviors in 14-17 Years Old Athletes

Saygın DEMİRCİ

Advisor: Prof. Dr. Turgay Biçer, Department of Physical Education and Sport

2. ABSTRACT

Purpose: The aim of this study is to examine the role of coach-athlete relationship quality in determining attitudes to moral decision-making and aggressive behaviors in athletes aged between 14-17 and whether these variables vary according to gender, type of sport, sports experience and duration of training with the coach.

Materials and Method: 229 boys ($\bar{X}_{age} = 15.24 \pm 1.03$) and 54 girls ($\bar{X}_{age} = 15.83 \pm 1.02$) in total of 283 athletes participated in the study, Along with the personal information form, The Coach-Athlete Relationship Questionnaire, The Attitudes to Moral Decision Making in Youth Sport Questionnaire-2 and the Buss-Perry Aggression Questionnaire were administered to the participants. Multiple hierarchical regression and independent samples t-tests were used for the analysis of the data.

Results: According to the results of the analysis, commitment dimension of coach-athlete relationship is found as the positive predictor and closeness dimension is found as the negative predictor of acceptance of cheating dimension of attitudes to moral decision making in youth sport; also commitment dimension of coach-athlete relationship is found as the negative predictor of verbal aggression, anger, physical aggression and aggression in general ($p < 0.05$). It has been found that there are significant differences in coach-athlete relationship according to the sports experience and the duration of working with the coach, and the aggressiveness differs significantly according to the sports experience and the time of working with the coach similarly ($p < 0.05$).

Conclusion: The results show that the quality of the coach-athlete relationship effects moral decision-making attitudes in youth sport and aggression in the athletes, as well as the sports experience and the duration of working with the coach have an impact on the coach-athlete relationship and aggression.

Keywords: Coach-athlete relationship, moral decision making, aggression, youth sports.

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Spor bireylerin fiziksel gelişimiyle olduğu kadar psiko-sosyal gelişimleriyle de yakından ilişkilidir. Ahlaki gelişim psiko-sosyal gelişimin önemli bir parçasıdır ve çocuk daha erken gelişim sürecinde olumlu ve olumsuz davranışları algılama ve ahlaki açıdan değerlendirme yetisi kazanmaya başlar (Kohlberg, 1964). Bu kazanılan yetilerin spor alanında da kendini göstermesi ve sürdürülmesi beklenir. Bu bağlamda, spor psikolojisi alanyazınında sporun ahlaki ve etik boyutunu inceleyen çalışmalar giderek artmaktadır (Corrion ve ark., 2009; Boardley ve Kavussanu, 2011; Long ve ark., 2006). Öte yandan saldırganlık, birçok teorisyene göre (ör: Freud, Hall) insanın doğuştan gelen bir güdüsüdür ve ergenlik döneminde gerçekleşen sosyal ve bilişsel değişimler ve çevresel faktörler de bu davranışların sıklığını ve çeşitliliğini etkilemektedir (Bandura, 1978; Lewin, 1945; Sullivan, 1955). Sportif ortam da katılımcıların birbiriyle etkileşim halinde olması bakımından saldırganlığın ortaya çıkması için zemin yaratabilmektedir. Antrenör ve sporcu arasında kurulan ilişki sporcuların psiko-sosyal davranışlarında önemli bir paya sahiptir (Jowett ve Cockerill, 2002). Antrenör-sporcu ilişkisi; sporcu ve antrenörün duygu, düşünce ve davranışlarının karşılıklı ve nedensellik ilişkisi içerisinde birbirlerine bağlı olmaları şeklinde tanımlanmıştır (Jowett ve Ntoumanis, 2004). Bu ilişkinin sporcuların ahlaki ve saldırgan davranışlarını nasıl etkilediğini bilmek de önemlidir. Biçer (2002) antrenörlerin sporculara kazanmanın ve kaybetmenin ötesinde erdemler öğretmesi gerektiğini ve iyi bir antrenörün sporcularını olduğu gibi çevresini de geliştirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yapılan çalışma 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin saldırganlık ve ahlaki karar alma tutumları ile olan ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin, ahlaki karar alma ve saldırganlık ile anlamlı bir ilişkisi olup olmadığı tüm alt boyutları ile birlikte incelenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde araştırmada ele alınan kavramlar ve çalışmanın kuramsal alt yapısı aktarılacak ve ele alınan kavramlarla ilgili spor psikolojisi alanında yapılmış çalışmalara değinilecektir.

4.1. Antrenör - Sporcu İlişkisi

Sosyal bir varlık olarak tanımlanan insan, yaşamı boyunca aile ilişkileri, romantik ilişkiler, arkadaşlık, iş ve okul ilişkileri gibi pek çok ilişki kurmaktadır. Spor alanı da antrenör-sporcu, sporcu-sporcu, sporcu-ebeveyn, sporcu-yönetici ve antrenör-yönetici gibi birçok ilişki biçimini barındırmaktadır (Ahmad, 2014). Bunlar arasında antrenör-sporcu ilişkisi spor alanındaki en önemli kişilerarası ilişki olarak değerlendirilmektedir (Jowett, 2003; Lyle, 1999). Türk Dil Kurumu'na göre (<http://www.tdk.gov.tr>, Erişim tarihi: 8 Haziran 2019) dilimize Fransızca'dan geçmiştir ve çalıştırıcı anlamına gelmektedir. Bununla birlikte sporcular tarafından sözlük anlamından öte bir öğretmen, akıl hocası, rol model ve arkadaş olarak görülebilmektedir (Almeida, 2018). Biçer (2002) ise antrenörü sporcuları olduğu gibi çevresini de geliştiren ve bu anlamda oyuncularına, önderlik ve mentorluk yapan kişi olarak tanımlamaktadır.

Doğası gereği antrenörlük, antrenör ve sporcu olmak üzere iki kişiyi kapsar ve bu iki kişi arasında ortak hedefle ulaşmalarını sağlayan güçlü ve benzersiz bir ilişki oluşur. Antrenörler ve sporcular, birlikte çalışırken yakın bir ilişki kurarlar ve böylece spor ortamında ve gündelik hayatta birbirlerinin yaşamlarına fazlaca dahil olurlar (Behan, 2016). Sporda başarıya ulaşmak için her ikisi de birbirlerine ihtiyaç duymaktadır (Jowett, 2017). Biçer (2006) sağlıklı bir antrenör-sporcu ilişkisinin sporda başarıya ulaşabilmek için gerekli en önemli koşul olduğunu belirtmiştir. Jowett ve arkadaşları antrenör-sporcu ilişkisini, antrenör ve sporcunun duygularının, düşüncelerinin ve davranışlarının karşılıklı ve nedensel olarak birbirine bağlı olduğu kendine özgü bir kişilerarası ilişki olarak tanımlamıştır (Jowett ve Meek, 2000; Jowett ve Ntoumanis, 2004; Adie ve Jowett, 2010). Büyük Britanya Antrenörleri (Sports Coach UK - eski adıyla Ulusal Antrenörler Birliği) gibi resmi kurumlar da antrenör sporcu ilişkisinin önemine dikkat çekmiş ve çeşitli yayınlarda bu ilişkiyi bağlılık, işbirliği, iletişim, saygı, arkadaşlık ve güç gibi kavramlarla ifade etmiştir (Jowett, 2005). LaVoi ise antrenör-sporcu ilişkisini bağlılık, özgünlük, yetenek ve

güçlenme şeklinde dört ana bileşeni olan bir ilişki olarak tanımlamıştır (akt. Swanson, 2014). Potrac ve arkadaşları (2002) da antrenör-sporcu ilişkisini karşılıklı saygı ve takdir yoluyla bilinçli bir şekilde gelişen bir ilişki olarak nitelemişlerdir. Bu dört tanımda da antrenör sporcu ilişkisinin karşılıklılık yönü vurgulanırken Davis ve arkadaşları (2018) antrenör-sporcu ilişkisini, sporcuların fiziksel ve psikososyal gelişiminde önemli bir rol oynayan spor deneyiminin temel bir özelliği olarak tanımlanmıştır.

Antrenör-sporcu ilişkisi, antrenörlük sürecinin temeli ve spordaki en anlamlı kişiler arası ilişki olarak kabul edilir, çünkü yapısı gereği sporcunun gelişimini, memnuniyetini, özgüvenini ve performansını belirleyecektir (Jowett ve Cockerill 2003; Jowett, 2005; akt. Almeida, 2018). Antrenörler, sporcuların gelişiminde birincil etkiye sahiptir (Horn, 2008) ve antrenör-sporcu ilişkisi, sporcunun sporda ve spor dışı alanlarda gelişimi ve performansını belirlemekle birlikte, karar verme süreçlerinin çoğunda önemli rol oynar. Olimpiyatlar tarihinin en başarılı sporcularından biri olan yüzücü Michael Phelps'in 11 yaşından kariyerinin sonuna kadar antrenörü Bob Bowman ile çalışması ve aralarında yalnızca antrenör-sporcu olarak değil çocuk-ebeveyn, arkadaş ve iş ortağı olarak da oldukça iyi bir ilişki olması bu duruma iyi bir örnek teşkil etmektedir (akt. Li ve ark., 2015).

Antrenör-sporcu ilişkisi, antrenörlük sürecine bir katkı ya da onun bir getirisi değildir; aksine bu ilişkinin antrenörlüğün temeli olduğu ve sporcunun fiziksel ve psikososyal becerilerinin gelişimini desteklemede büyük bir güç olduğu kabul edilmekte ve antrenörlerin sporcularıyla mükemmel bir çalışma ortaklığı oluşturma yeteneği büyük önem kazanmaktadır (Jowett, 2005).

Antrenör-sporcu ilişkisi konusundaki literatürün büyük bir kısmı Jowett ve arkadaşları tarafından oluşturulmuştur. Jowett antrenör-sporcu ilişkisini kavramsallaştırmaya çalışmış ve 3C Modeli adını verdiği bir model tanımlayarak (Jowett, 2005; 2007) yakınlık (closeness), bağlılık (commitment) ve tamamlayıcılık (complementarity) şeklinde sırasıyla birbirine bağlı duyguları, düşünceleri ve davranışları yansıtan üç boyut belirlemiştir. Yakınlık, ilişkinin duygusal boyutunu tanımlar ve antrenör ile sporcunun bağlanma derecesini veya duygusal bağlarının derinliğini ifade eder ve karşılıklı güven, saygı ve takdirin yanı sıra birbirlerini

sevmeye yönelik bir eğilimi yansıtır. Bağlılık, uzun vadeli bir sportif ortaklığı sürdürme niyeti ile karakterize edilir ve antrenör ile sporcu arasındaki ilişkinin bilişsel bir temsili olarak görülür. Son olarak, tamamlayıcılık antrenör-sporcu ilişkisinin davranışsal boyutudur ve ikili arasındaki işbirlikçi etkileşimleri ifade eder. Bu etkileşimler duyarlı olma, arkadaşça davranma, rahat ve istekli olmak gibi karşılıklı davranışlarda kendisini gösterir (Jowett, 2005). 3C Modelinde, bu üç boyutun antrenörlük ilişkisinin niteliğinin bir göstergesi olduğu düşünülmektedir (Jowett, 2009). Özet olarak 3C Modeli antrenörlerin ve sporcuların yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık açısından birbirlerine bağlı olma (interdependency) derecesini yansıtmaktadır. Bir antrenör-sporcu ikilisi, eğer aralarında yüksek düzeyde güven ve saygı varsa birbirine bağlıdır ve ileride de bu şekilde kalmayı ister ve birbirlerine karşı duyarlı, arkadaşça ve içten davranırlar. Bunun aksine, antrenör-sporcu ilişkisinde karşılıklı saygı ve güven eksikliği, ilişkinin sürdürülmesine yönelik istekte bir azalma varsa ve/veya sportif işbirliği ile ilgili etkileşim sorunları yaşandığı takdirde, antrenör-sporcu ikilisi birbirine daha az bağlı hale gelir (Jowett, 2007).

Her ne kadar 3C Modeli antrenör-sporcu ilişkisini anlamak adına bir çıkış noktası olsa da, antrenör ve sporcuların ortak yaşantılarına dair benzerlikleri açıklama kapasitesi sınırlıdır. Duck tarafından yapılan araştırmalar, genel olarak ilişkide olan kişiler birbirlerine bağlandıkları için aralarında bir benzerlik yakalamaya ve bunu sürdürmeye eğilimli olduklarını göstermiştir (akt. Almeida, 2018). Bu benzerlik arayışı ve insan ilişkilerinde uyum ve uyumsuzluğa dair yapılan sosyal psikoloji çalışmalarının da etkisiyle Jowett ve Clark-Carter (2006) 3C Modeline yeni bir boyut eklemişler ve modeli 3+1C Modeli olarak güncellemişlerdir. Buna göre 3+1C modeline eklenen “+1C (co-orientation/eş yönelim)”, antrenör-sporcu ilişkisinin birbiriyle ilişkili olma boyutunu ifade etmektedir ve antrenör ve sporcuların yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık (3C) ile ilgili karşılıklı duygu ve düşünce ve davranışlarına dair algılarını ele alır. Jowett (akt. Rhind ve Jowett, 2012) eş yönelimi hem doğrudan bakış açısı (direct-perspective) olarak bilinen ve antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesini sadece üyelerin birbirleriyle olan bağlantılarını nasıl algıladıkları üzerinden, hem de meta-bakış açısı (meta-perspective) denilen ve antrenör-sporcu ikilisinin diğer insanların aralarındaki bağlantıları ne şekilde algıladıklarına yönelik fikirleri üzerinden de tanımlamıştır. Doğrudan bakış açısı 3C

Modelinde tanımlandığı gibi antrenör ve sporcunun sportif ilişkileriyle ilgili nasıl hissettiği, düşündüğü ve davrandığı üzerine odaklanır. Bu nedenle, doğrudan yakınlık (örneğin, antrenörümü/sporcumu seviyorum), doğrudan bağlılık (örneğin antrenörüme/sporcuma bağlıyım) ve doğrudan tamamlayıcılıktan (örneğin, antrenörümü/sporcuma karşı duyarlıyım) oluşmaktadır. Meta-perspektif, 3C Modelinde tanımlandığı gibi; bir antrenörün/sporcunun spor ilişkisi bağlamında kendileriyle ve birbirleriyle ilgili nasıl hissettiğini, düşündüğünü ve nasıl davrandığına odaklanır. Bu sebeple de geniş bir bakış açısına göre yakınlık (antrenörüm/sporcum beni seviyor), bağlılık (antrenörüm/sporcum bana bağlı) ve tamamlayıcılık (antrenörüm/ sporcum yanıt veriyor) tanımlarından oluşur (Rhind ve Jowett, 2012).

Özetle 3+1C kavramsallaştırması içindeki 3C yakınlık (duygusal), bağlılık (düşüncesel) ve tamamlayıcılıktır (davranışsal) ve eş yönelim boyutu da +1 ile ifade edilir. “3+1C modeli, sporcuların ve antrenörlerin duygularının (yakınlık), düşüncelerinin (bağlılık) ve davranışlarının (tamamlayıcılık) nedensel ve karşılıklı olarak birbirine bağlı (eş yönelim) olduğunu göstermek için bu üç yapıyı birleştirmiştir. Bu nedenle, antrenörün ve sporcunun duyguları, düşünceleri ve davranışları, birbirlerini karşılıklı olarak etkilemektedir.

4.2. Antrenör Sporcu İlişkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Spor psikolojisi literatüründe antrenör-sporcu ilişkisi kavramına ilk olarak 1970 ve 1980’li yıllarda liderlik tarzları ve antrenör davranışları ile ilgili yapılan çalışmalarda rastlanmaktadır. Bu çalışmalar doğrudan antrenör-sporcu ilişkisi üzerine olmasa da, araştırmacılar psikoloji ve yönetim bilimleri alanlarından modelleri spora uyarlama gayretine girmişlerdir (Behan, 2016). Günümüzde yapılan çalışmalarda da antrenör-sporcu ilişkisi, liderlik bağlamında sıklıkla yer almaktadır. İskandinav antrenörlerin liderlik davranışları algıları ile antrenör-sporcu ilişkisi arasındaki ilişkiyi ve bireysel ve takım sporlarındaki antrenörlük deneyimlerinin farklılıklarının ulusal spor eğitimi, liderlik davranışı ve antrenör-sporcu ilişkileri üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışmada, antrenör-sporcu ilişkisinin alt boyutlarının her biriyle liderlik davranışları arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir (Enoksen ve ark., 2014). Bir başka çalışmada Vella ve arkadaşları (2013)

antrenörün dönüşümsel liderlik davranışları, antrenör-sporcu ilişkisinin algılanan kalitesi, takım başarısı ve ergen futbolcuların olumlu gelişimsel deneyimleri arasındaki ilişkiyi test etmiştir. Elde ettikleri sonuçlar antrenörün dönüşümcü liderlik davranışının ve antrenör-sporcu ilişkisinin gelişimsel deneyimlerle orta düzeyde bir korelasyonu olduğunu ve gelişimsel deneyimlerin en iyi yordayıcısının, antrenörün dönüşümsel liderlik davranışının ve antrenör-sporcu ilişkisinin niteliğinin bir birleşimi olduğunu vurgulamaktadır (Vella ve ark., 2013). Anderson'un 2018 yılında yaptığı ve antrenör-sporcu ilişkisinin tutkunluk, mükemmeliyetçilik ve liderlik davranışları ile ilişkisini araştırdığı çalışmasında tutkunluk, mükemmeliyetçilik ve liderlik davranışlarının antrenör-sporcu ilişkisinin yordayıcıları olduğu ve otokratik liderlik davranışlarıyla antrenör-sporcu ilişkisinin üç boyutunun da (yakınlık, bağlılık, tamamlayıcılık) negatif yordayıcılar olduğu, buna karşılık, tutkunluk, sosyal destek ve demokratik davranışların her üç boyutta da pozitif yordayıcılar olduğu görülmüştür (Anderson, 2018). Amerikan üniversitelerinde öğrenim gören ve basketbol ve Amerikan futbolu kolej liglerinde forma giyen toplam 347 sporcu ile baş antrenörün hizmetkar liderliğinin sporcuların ahlaki gelişimi ve takım güveni üzerindeki etkilerini ve antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesinin aracılık rolünü inceleyen bir çalışma yürütülmüştür. Araştırmacılar sonuçların hizmetkar liderliğin ahlaki gelişim üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ve antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesinin bu iki yapı arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiğini ifade etmişlerdir (Kim ve ark., 2018).

Antrenör-sporcu ilişkisi konusuna olan ilgi ve bu konuda yapılan çalışmalar son yıllarda giderek artmaktadır (Jowett ve Cockerill, 2003; Jowett, 2006; Poczwadowski, Barott ve ark., 2006). Bu ilginin, antrenör-sporcu ilişkisinin sporcuların optimal performansının çok önemli bir öncülü olduğu kabulünden kaynaklandığı söylenebilir (Jowett, 2007; Jowett ve Cockerill 2003). Jowett (2017) antrenörlüğün etkinliğinin, kaliteli antrenör-sporcu ilişkilerine dayandığını söylemektedir.

Jowett'in (2003) de belirttiği üzere antrenör-sporcu ilişkisinin nihai hedefi, performansın artırılmasını sağlamaktır. 1996 Olimpiyatlarında Gould, Guinan, Greenlead, Medbery ve Peterson tarafından yapılan bir çalışmanın ardından

araştırmacılar spor psikolojisini ve performansın artırılmasına yardımcı olan etkenleri daha iyi anlamak amacıyla antrenör-sporcu ilişkisini incelemeye yönelmişlerdir (Miranda ve ark., 2016). Gould ve meslektaşları (1999) tarafından yürütülen bir çalışmada, 1996 Yaz Olimpiyatları'nda beklentilerin altında performans gösteren takımlarla ve sporcularla görüşmeler yapılmış ve buna göre sporcuların fiziksel ve zihinsel hazırlıklarının antrenör sporcu ilişkisinin zayıf olmasından etkilendiği ve güven, destek, iletişim ve karşılıklı saygı eksikliğinin bu zayıf ilişkilerin temel karakteri olduğu belirtilmiştir. Wylleman (2000) da antrenör sporcu ilişkisini işlevsel hale getiren faktörleri anlamının motivasyon ve performansı artırabilecek psikolojik etkenlerin başında olduğunu vurgulayan ilk araştırmacılardan biri olmuştur. Jowett ve Cockerill de (2003) 1968 ile 1988 arasında düzenlenen Olimpiyat Oyunlarında en az bir madalya kazanmış 12 sporcuyla görüşmeler yapmış ve elde ettikleri bulgular antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesinin sporcuların iyi performans göstermelerine ve dolayısıyla Olimpiyat madalyası kazanmalarına yardımcı olduğunu göstermiştir. Bir başka çalışma hem sporcuların hem de antrenörlerin antrenör-sporcu ilişkisi algılarını basketbol örnekleminde incelemiştir (Sanches ve ark., 2009). Buna göre eş yönelim boyutu, antrenman motivasyonundaki kilit faktörlerden biri olarak bulunurken, yakınlık ilişkinin gelişimi için en önemli duygu olarak vurgulanmıştır (Sanches ve ark. 2009). Bulgular, yakın ve olumlu bir ilişkinin, antrenmanın verimliliğini, bireysel gelişimi ve sporcu memnuniyetini artırarak sportif performansında bir artışa yol açtığını göstermiştir (Sanches ve ark. 2009). Benzer şekilde Gucciardi ve arkadaşlarının (2009) 11 elit Avustralya futbolu antrenörünün temel zihinsel dayanıklılık özelliklerinin geliştirilmesine yönelik algılarını inceledikleri ve yüz yüze görüşmeler yoluyla yürüttükleri çalışmanın bulguları antrenör-sporcu ilişkisinin, zihinsel dayanıklılığın geliştirilmesinde ve şekillenmesinde etkili bir faktör olduğunu ve dolayısıyla sportif performans açısından da belirleyici bir etken olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak antrenörler güven ve saygının başarıda kilit rol oynadığını, karşılıklı saygı ve güvenin olmadığı bir ortamda sporcuların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin yetersiz olacağını ifade etmişlerdir (Gucciardi ve ark., 2009).

2014 yılında Kanada'da yapılan ve antrenöre olan bağlılık ile antrenör davranışlarının ilişkisini inceleyen bir çalışmada antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık

boyutunun sportif performans açısından önemli bir faktör olduğu ve antrenörüne bağlılık hisseden sporcuların daha gayretli oldukları ve daha iyi performans sergiledikleri görülmüştür (Rezania ve Gurney, 2014). Lorimer ve Jowett (2014) de antrenör-sporcu ilişkisinin performansa olduğu kadar sporcu memnuniyeti, algılanan beceri ve özgüven üzerinde de önemli bir etkisi olduğunu bildirilmiştir. Nikbin ve arkadaşları (2014), İranlı voleybol ve futsal oyuncularıyla yaptıkları bir çalışmada performans ile antrenöre bağlılık ve güven algısı ilişkisini incelemişler ve hem antrenöre bağlılık hem de güven ile sportif performans arasında anlamlı ve pozitif olarak ilişki bulmuşlardır. Benzer şekilde Brezilya'da yürütülen ve 18 yaş altı voleybol oyuncularının antrenör-sporcu ilişkisine yönelik algılarını inceleyen bir çalışmaya göre katıldıkları turnuvada madalya kazanan voleybol oyuncularının, madalya kazanamayanlara göre antrenörlerine daha yakın ve daha bağlı oldukları görülmüştür. (Vieira ve ark., 2015). Davis ve meslektaşları (2018) antrenör-sporcu ilişkisinin bilişsel performans üzerinde etkili olup olmadığını araştırmışlar ve elde ettikleri bulgular neticesinde antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin yüksek bilişsel performans ile ilişkili olduğunu ve antrenör-sporcu ilişki kalitesinin spor performansının bilişsel alt bileşenleri üzerinde de büyük bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka çalışmaya göre de antrenör-sporcu ilişkisi yalnızca yüksek performans ile değil, aynı zamanda takım uyumu ve olumlu sosyal/kimlik gelişimi ile pozitif ilişkilidir (akt. Anderson, 2018).

Antrenör-sporcu ilişkisi, sadece sporcuların teknik becerilerini ve performansını geliştirmek için olduğu kadar karakter gelişimi, spordan keyif alma ve spora katılımı teşvik etmek açısından da önemli olarak kabul edilmektedir (Jackson ve ark., 2011). Antrenör-sporcu ilişkisi üzerine son yıllarda yapılan araştırmalar antrenör sporcu ilişkisinin sporculardaki olumlu etkilerini göstermektedir (Omtrak ve ark., 2016). Özellikle destekleyici koçluk ilişkileri, sporcuların kendine güven ve özerklik gibi olumlu psikososyal özellikler geliştirmesini teşvik ettiği ve tükenmişlik gibi olumsuzluklara da karşı önleyici nitelikte olduğu görülmüştür (Côté ve ark., 2005). Benzer şekilde Isoard-Gauthier ve arkadaşlarının (2016) 360 sporcu ile yürüttükleri bir çalışmada da antrenör sporcu ilişkisinin kalitesi ile sporcuların tükenmişlik düzeyi arasında negatif korelasyon olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Davis ve arkadaşlarının çalışması (2018) da antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesinin

tükenmişlik ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Parry (2015) ise antrenörlerin, antrenör-sporcu ilişkisinin yakınlık boyutuna ilişkin algılarını araştırdığı çalışmasında antrenörün sporcu ile optimum düzeyde yakınlık kurması ile sporcunun daha fazla keyif aldığını belirtmiştir. 15-16 yaşlarındaki takım sporcuları ile yapılan bir diğer çalışmada ise genç sporcuların spora devam etmelerinde ve daha çok çalışmalarında antrenör sporcu ilişkisinin etkili olduğu ifade edilmiştir (Rottensteiner ve ark., 2015). Kaliteli antrenör-sporcu ilişkisinin oluşmasını sağlayan antrenör davranışlarını ve olumlu ilişkilerin bireysel ve takım düzeyinde kendilerini nasıl ortaya koyduğunu anlamak amacıyla yürütülen bir doktora çalışmasında antrenöre bağlı olduğunu düşünen sporcuların daha işbirlikçi ve mücadeleci olduğu, kaliteli antrenör-sporcu ilişkilerinin hem olumlu takım kültürünün oluşmasında hem de sporcuların takımlarında oynama süresinin artmasında pay sahibi olduğu görülmüştür (Olson, 2014). Ülkemizde yapılmış ve futbolcularda karizmatik antrenör algısının antrenör sporcu ilişkisi, sporcu doyumu, takım birlikteliği ve takım bağlılığı üzerindeki etkilerinin incelendiği bir doktora çalışmasında diğer değişkenlerle birlikte antrenör-sporcu ilişkisinin de karizmatik antrenörlük algısından anlamlı olarak etkilendiği ve antrenör sporcu ilişkisinin sporcuların karizmatik antrenör algısı, takım birlikteliği ve takım bağlılığı arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı görülmüştür (Çalışkan, 2011). Yine ülkemizde yakın dönemde yapılmış çalışma antrenör-sporcu ilişkisinin ustalık iklimi (görev içerikli iklim) ile pozitif ilişkili olduğu, takımdaki görev paylaşımının, takım içi işbirliğinin ve algılanan ustalık ikliminin, antrenörle olan yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık deneyimleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Avcı ve ark., 2018).

Kişilik, genel psikolojinin başlıca çalışma alanlarından biri olmakla birlikte spor psikolojisi araştırmacıları da sıklıkla bu konuya yönelmiştir ve antrenör-sporcu ilişkisi bağlamında da birçok çalışma yapılmıştır. Çin’de yapılan bir çalışmada büyük beş kişilik özelliklerinin antrenör-sporcu ilişkisi ve memnuniyeti üzerindeki etkisi incelenmiştir. Buna göre antrenörlerin kişilik özellikleri ile sporcuların ilişkisinin niteliğine dair algıları arasında bir bağlantı bulunmadığı, nevroitiklik, dışa dönüklük, sorumluluk ve ilişki kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve kişilik özelliklerinin hem sporcunun hem de antrenörün ilişki kalitesi algıları üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Yang ve ark., 2015). Ülkemizde yapılan bir araştırmada ise sporcuların

kişilik özellikleri ile antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi arasındaki ilişki incelenmiş ve sporcuların kişilik özelliklerinin, antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin belirlenmesinde önemli rol oynadığı vurgulanmıştır (Aşçı ve ark., 2015).

Motivasyon (güdülenme) de spor psikolojisinin başlıca çalışma konularından biridir ve antrenör-sporcu ilişkisinin ile motivasyon üzerinde etkisini konu olan çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de yapılan ve çeşitli branşlardan 491 sporcunun katıldığı bir çalışmada antrenör sporcu ilişkisi ile sporcuların güdülenmeleri arasındaki ilişki incelenmiş ve sporcuların güdülenmesi ile antrenör sporcu ilişkisi arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür. Jowett ve arkadaşlarının 2017 yılında yürüttükleri öz belirleme kuramına dayanan araştırmada, sporcuların esenliklerinin, motivasyon algıları ve antrenörleri ile olan ilişkilerinin kalitesi ile yordanabilirliği incelenmiştir. Bulgular, algılanan antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin sporcuların ilişkilerinde temel psikolojik ihtiyaçlarına dair memnuniyetlerini olumlu yönde yordadığı savını desteklemiştir (Jowett ve ark., 2017).

Davis ve Jowett (2014), antrenör-sporcu ilişkisi araştırmalarını genişletmiş ve sporcuların antrenörleriyle bağlanma biçimlerinin ilişkinin kalitesi ile bağlantılı olup olmadığını ve ilişkinin kalitesinin sporcuların esenliği üzerindeki etkilerini incelemiştir. Elde ettikleri bulgular, endişeli bağlanma stili ile ilişki kalitesi ve antrenör-sporcu ilişkisi bağlamında esenlik arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir (Davis ve Jowett, 2014). Çalışmacılar, muhtemelen endişeli bağlanmaya sahip olan sporcuların psikolojik ihtiyaçlarını ebeveynleri gibi başka kişilerle karşıladıklarını, bu nedenle bağlanma tarzlarının antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesine etki etmediğini varsaymıştır (Davis ve Jowett, 2014). Bununla birlikte, araştırmanın sonuçları kaçınmacı bağlanma stiline sahip sporcuların, antrenörlerinin destek seviyesini ve ilişkinin önemini daha düşük algıladığını söylemektedir (Davis Jowett, 2014).

Ulusal Kolej Spor Birliği (NCAA) 1. Ligi sporcularıyla yapılan ve antrenör-sporcu ilişkisinin stresli durumlarda psikolojik sağlamlık becerilerini nasıl etkilediğiyle ilgili deneyimleri konu alan doktora çalışmasında katılımcılara antrenör-sporcu ilişkileri ve sosyokültürel faktörlerin bu ilişkiyi nasıl etkilediği ve psikolojik sağlamlığın bu ilişkiden nasıl etkilediğini soran yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Buna göre antrenör-sporcu ilişkisi zayıfladıkça sporcuların

stresli durumlarla baş etme kapasitelerinin azaldığı ve antrenörlerin sporcuların psikolojik sağlamlığı açısından önemli rol oynadığı görülmüştür (Erdner, 2018). Benzer şekilde Norveç Futbol Akademisi bünyesinde yapılan 12-19 yaş arasındaki 122 futbolcunun katıldığı bir çalışmada da iyi bir antrenör-sporcu ilişkisine sahip olan sporcularda stres seviyesinin de düşük olduğu bildirilmiştir (Sæther ve ark. 2017).

Antrenör-sporcu ilişkisi ile fiziksel benlik kavramı arasındaki ilişkinin test edildiği bir çalışmada analizler, sporcuların antrenörleriyle ilişkilerine yönelik algılarının fiziksel benlik algılarıyla pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Jowett, 2008). Bu çalışmayı destekler nitelikte olan ve üniversiteli kadın sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin yeme bozuklukları ve beden imajına yönelik tutum ve davranışlar üzerindeki etkisini inceledikleri bir araştırmanın sonuçları da antrenör-sporcu ilişkisinin, bir sporcunun bedenini nasıl gördüğüyle ilgili olduğunu göstermiştir (Smith, 2018).

Antrenör-sporcu ilişkisinin toplum şiddetine maruz kalan üniversite öğrencisi sporcuların spor dışı davranışları ve akademik öz-yeterlilikleri ile ilişkisinin araştırıldığı ve Afro-Amerikan erkek basketbolcularla yürütülen bir doktora çalışmasından elde edilen sonuçlar, antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi yüksek sporcuların daha yüksek düzeyde akademik öz-yeterlilik ve ile daha düşük reaktif ve proaktif saldırganlık gösterdiğine dikkat çekmektedir (Worthy, 2017). Ülkemizde yapılan ve antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimi arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada sporcuların algıladıkları antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi ile sportmenlik arasındaki pozitif korelasyon bulunduğu görülmüştür (Güllü, 2018).

4.3. Altyapı Sporcularında Ahlakî Karar Alma Tutumları

4.3.1. Ahlak kavramı ve ahlakî gelişim

İnsanlar ortak bir evrimsel mirasa sahip olsalar da, insan düşünce ve davranışı çeşitlilik arz etmektedir. Zaman içinde, farklı toplumlar ve medeniyetler, toplumsal birlikteliği sağlamak amacıyla kurallar ve kanunlar geliştirmiştir. Bu kural ve kanunları norm, değer, erdem, etik, ahlak ve ahlak kuralları gibi birçok sözcükle tanımlamışlardır. Kökeni, Arapça huy, mizaç anlamına gelen “hulk” kelimesinin çoğulu olan ahlak, dilimizde “insanın doğuştan getirdiği ya da sonradan kazandığı bir

takım tutum ve davranışların tümü” şeklinde tanımlanmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>, Erişim tarihi: 13 Temmuz 2019).

Ahlak kavramı, binlerce yıldır filozofların ve bilim insanlarının ilgi alanında olmuştur. Ancak evrensel veya gerçek bir ahlak tanımı ve anlayışı olduğu hususunda birçok farklı görüş bulunmaktadır. Sosyal bilimlerin, sistematik ahlaki araştırmalara yoğun biçimde dahil olması, evrensel bir ahlakın bir şekilde var olduğu ve doğasının nihayetinde ampirik soruşturma ile ortaya çıkacağı yönündeki beklentilere dayanmaktadır (Haan, 1978). Bu doğrultuda psikologlar ahlakla ilgili çalışmalara yönelmiş ve bu konuda çeşitli kuramlar geliştirmiştir. İlerleyen kısımda ahlak gelişimi ile ilgili önemli kuramlar ele alınmaktadır.

4.3.2. Piaget'in (1932) ahlaki gelişim kuramı

Piaget (1932) ahlaki gelişimin insanların eylemlerinden doğduğunu ve ahlaki anlayışlarının inşa edilmesinin insanların çevreleri ile olan etkileşimlerinin bir sonucu olduğunu öne sürmüştür. Piaget (1932), ahlaki gelişimin erken evrelerinin, çocukların eylemlerin sonuçlarına ve kendi ihtiyaçlarının giderilmesine odaklandıkları benmerkezci dönemin özelliklerini yansıttığına inanmaktadır.

Ahlaki gelişimin sonraki bir evresi, başkalarının bakış açısını hayal edebilme becerisiyle ilişkilidir ve Piaget (1932)'ye göre, başkalarının ihtiyaçlarına yönelik duyulan endişe, kişinin kendi ihtiyaçlarına yönelik duyulan endişeden daha önemlidir. Ergenlik döneminde, ahlaki meseleler hakkındaki düşünme biçimi basit ve benmerkezci yönelimden daha karmaşık bir sosyal yönelime doğru gelişeceği varsayılmaktadır.

Piaget'e (1932) göre, insanlar bebeklikten ergenliğe üç gelişim evresinden geçer. İlk evre “Ahlak Öncesi Dönem” olarak bilinir ve doğumdan yaklaşık beş yaşına kadar sürer. Bu evrede çocuklar kural kavramını anlamamakta ve ahlak hakkında hiçbir fikre sahip olmamaktadır. Bu evre, Piaget'in (1932) bilişsel teorisinin çocukların başkalarının bilinçleri hakkında zayıf bir anlayışa sahip oldukları ve karmaşık zihinsel işlemleri gerçekleştirmekte yetersiz kaldıkları duyusal-motor ve işlem öncesi evrelerine tekabül eder ve bu dönemlerde ahlak anlayışına sahip olmaları imkansızdır.

İkinci evre “Dışa Bağlı Dönem” veya “Ahlaki Gerçekçilik” olarak adlandırılır ve 5 ila 9 yaşları arasını kapsar. Bu evredeki çocuklar kural kavramını anlar, ancak onları dışsal ve değişmez olarak görürler. Çocuklar kurallara büyük ölçüde uymaktadır çünkü kurallar vardır ve hata yapmayı niyet değil sonuç açısından değerlendirirler. Piaget'in (1932) bilişsel teorisi açısından, bu evre işlem öncesi ve somut işlem evrelerine karşılık gelir.

Son evre ise “Ahlaki Özerklik Dönemi”dir. Bu evre yaklaşık yedi yaşında başlar, bu yüzden ilk başta ahlaki gerçekçilikle kesişmektedir. Bu evreye ulaşan çocuklar, kuralların sabit olmadığını, karşılıklı rıza ile değiştirilebileceğini kabul eder ve kendi iç ahlaklarını geliştirmeye başlar. Bu dönemdeki en önemli gelişme, eylemlerin niyet bakımından daha fazla değerlendirildiğidir. Piaget (1932), bu evrede, çocuklar cezanın suça tam olarak uyması gerektiği inancındadır. Bu dönem Piaget'in (1932) bilişsel teorisindeki somut ve soyut işlemsel dönemlere tekabül eder; bu sırada çocuklar önce somut örneklerde ve sonra da soyut kavramlarda karmaşık zihinsel işlemleri gerçekleştirebilir.

4.3.3. Kohlberg'in (1984) ahlaki gelişim kuramı

Kohlberg'in (1984) teorisi, adalet kavramının ahlaki muhakemenin temel özelliği olduğu fikrini esas almaktadır. Kohlberg değerlerin doğru ile yanlış ayırt etmede önemli olduğuna ve doğrunun evrensel olması gerektiğine inanıyordu.

Kohlberg, ahlaki gelişimi çocukların toplumsal ve ahlaki bir bakış açısı kazanma konusundaki yetkinliklerini yansıtan üç genel düzey ve her düzeyi kendi içinde iki alt evreye ayırarak toplam altı alt evrede incelemiştir. Her bir evre, önceki evrede edinilen bilgiye dayanır ve önceki evreden niteliksel olarak farklı ve daha karmaşıktır (Turiel, 1966). Bu evreler şu şekildedir:

Gelenek Öncesi Dönem

Bu döneme özgü en belirgin davranış, bencillik veya kendiyle meşgul olmaktır. Temel motivasyon cezadan kaçınmaktır. 2-8 yaş arası dönemi kapsar.

1. Evre: İtaat ve Ceza Eğilimi: Gelişimin bu evresinde, çocukların kurallara uymaları büyük ölçüde kuralları çiğnemenin sonuçlarına dayanır. Bu evrede çocuklar kuralları tartışılmaz ve değişmez olarak görürler.

2. Evre: Saf Çıkarıcı Eğilim: Bu evrede artan sosyalleşme ile beraber benmerkezcilikte bir miktar azalma olur. Başkalarına yarar sağlayabilecek eylemler, sadece kendisi için olumlu bir sonuç doğuracaksa gerçekleşir. Bu evrede ahlaki kurallar sadece değişmez ve tartışılmaz değil, aynı zamanda da öznelir (Tomlinson-Keasey Keasey, 1974). Farklı kişisel çıkarlar farklı kurallar doğurur. Ceza hala önemlidir, ancak farklı bir şekilde. Turiel (1983), İlk evrede ceza çocuğun zihninde hata ile eşleşmiştir ve ceza, itaatsizliğin yanlış olduğunu kanıtlar. Aksine ikinci evrede ise ceza sadece doğal olarak kaçınmak istediği bir risktir.

Geleneksel Dönem

3. Evre: Kişilerarası Uyum (İyi Çocuk) Dönemi: Bu evre, hem ahlakın toplumsal bir duygu ve ödev olduğuna inanmak gibi daha ileri evrelerin, hem de önceki evrelerin unsurlarını içerir, Özellikle, onay almak için aile veya toplum standartlarına uyumluluk bu evrede önemlidir. (Turiel, 1966).

4. Evre: Yasa ve Düzen Eğilimi: Bu evrede, muhakeme süreci toplum için neyin en iyisi olduğunu dikkate alır. Turiel (1990) aynı zamanda yasaların düzeni sağlama aracı olduğunu da ifade eder.

Gelenek Sonrası Dönem

5. Evre: Sosyal Sözleşme Eğilimi: Crain'e göre (1985) bu evrede iyi bir toplum, herkesin faydasını gözetir ve her bireyin özgürce katkıda bulunduğu bir sosyal sözleşmeye dayalı olması gerektiği kavranır. Bir toplumdaki farklı sosyal grupların farklı değerlere sahip olacağı kabul görülür, ancak tüm rasyonel insanların iki noktada aynı fikirde olacağına inanılır. Birincisi, özgürlük ve yaşam gibi belirli temel hakların korunmasını isterler. İkincisi, adil olmayan yasaları değiştirmek ve toplumu daha iyi hale getirmek için bir takım demokratik yöntemler olması gerektiğini savunurlar (Turiel, 1990).

6. Evre: Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi: Bu evrede ahlaki kurallar bireyci ve demokratik bir bakış açısına dayanır. Ahlak kurallarını, bir otoritenin belirlemesi yerine, bireysel akıl yürütmenin bir ürünü olması gerektiğini düşünürler.

4.3.4. Bandura'nın (1989) sosyal öğrenme kuramı ve ahlaki gelişimi

Sosyal öğrenme kuramcısı Bandura (1989), ahlaki gelişimi sosyal bir öğrenme süreci olarak kavramsallaştırmış ve çocukların, öğrenme sürecinde doğrudan veya sembolik uyaranlar ve ödülleriyle ahlaki açıdan kabul edilebilir olanı öğrendiğini ileri sürmüştür. Bandura (1989) iki tür öğrenme deneyiminin ahlaki davranışı etkilediğini savunmuştur: ödül ve cezaya dayalı doğrudan öğrenme ve ahlaki davranışı başkalarını gözlemleyerek öğrenmeye dayalı gözlemsel öğrenme. Bandura (1994)'e göre, gözlemlenen örnekler ve eylemler, çocuğun model aldığı davranışa dikkat edip etmediğini belirleyen dikkat süreçlerine, çocuğun model aldığı davranışı hatırlayıp hatırlamadığını belirleyen hatırlama süreçlerine, gözlemlenen eylemleri çocuğun davranışlarına nasıl etki ettiğini belirleyen davranışsal üretim süreçlerine ve model alınan davranışın çocuğa çekiciliğini belirleyen motivasyon süreçlerine dayanır. Bandura (1994) bu varsayımını soyut modelleme olarak tanımlamıştır. Bu öğrenme biçimi yoluyla çocuklar, başkalarının davranışlarını değerlendirebilir ve daha sonra bu davranışı içselleştirerek bazı değerleri benimseyebilir.

Bandura (1994) gözlemsel öğrenmenin yeni ve iyi ahlaki değerler ve davranışların benimsenmesini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda mevcut değerlerin sorgulanmasına veya zayıflamasına ön ayak olabileceğini varsaymıştır. Bu nedenle, bir çocuğun ahlaki düşüncesi ve ahlaki gelişimi, bağlam içinde sunulan içeriğe göre değişebilir.

Bandura ahlaktan uzaklaşma (Moral Disengagement) kavramını sosyal bilişsel kuramın devamı olarak geliştirmiştir. Sosyal bilişsel kurama göre, ahlaki ajanlar, bir kişinin davranışının kendi kendini izlemesini ve bu davranışa iç ahlaki standartlar ışığında kendiliğinden tepki vermesini içeren kendi kendini düzenleyen bir sistem tarafından yönetilir. Bu kurama göre, çoğu insan öz-düzenleme görevini yerine getiren kişisel ahlaki davranış standartları geliştirmiştir. Bu standartlar bireyi

iyi davranışlara yönlendirir ve kötü davranışlardan caydırır; çünkü bireyler kendi standartlarını eylemlerini öngörmek, izlemek ve değerlendirmek için kullanırlar. Bu standartlara aykırı şekilde davranmak oto sansüre neden olur. Bireyler davranışlarının olası olumlu ve olumsuz değerlendirmelerini yapabildikleri ve sonuçlarını öngördükleri için kendi ahlaki standartlarına uygun şekillerde davranırlar. Ancak, bu öz-düzenleme işlevi yalnızca etkinleştirilince devreye girer. Bandura (1994) ahlaki öz-düzenlemenin seçici olarak etkinleştirilip devre dışı bırakılabileceğini ve ahlaktan uzaklaşmanın devre dışı bırakma sürecinde kilit rol oynadığını belirtmiştir. Ahlaktan uzaklaşma yoluyla, bireyler kendi iç yaptırımlarından ve kişisel standartları ihlal ettiklerinde ortaya çıkacak suçluluk duygusundan kurtulur ve bu nedenle de ahlak dışı kararlar alma eğilimleri artar.

4.4. Sporda Ahlak ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Sporun ahlaki davranışların ifadesi için bir alan olduğu ve ahlaki gelişim üzerinde bir etkisi olduğu görüşü yaygın kabul görmektedir (Shields ve Bredemeier, 1995). Tarihsel olarak da gençlerin ve çocukların sporla uğraşarak pozitif değerleri benimseyebilecekleri ve bu yolla hayat dersleri alabileceklerine inanılıyordu (Wiggins, 1996). Karakter gelişimi ve sporu ilişkilendiren en eski düşünürlerden biri Platon'dur (Reid, 2007). Reid (2007), Platon'un, MÖ 380'de yazdığı Devlet adlı kitabında spor programlarının “kişisel erdemin, entelektüel başarının ve politik uyumun sağladığını ve eğitim hedeflerine hizmet ettiğini” söylemediğini belirtmiştir.

Son yıllarda sporda şike, doping, kavga gibi ahlak dışı olarak görülen olayların artması spor ve ahlak ile ilgili çalışmalara karşı ilgiyi artırmıştır. Her ne kadar evrensel olarak kabul edilmiş bir ahlak tanımı ve anlayışından bahsetmek mümkün olmasa da, sporda birbiriyle ilişkili ve örtüşen üç kavram ahlakın bileşeni olarak kabul edilir: Fair-play (adil oyun), sportmenlik ve karakter (Shields & Bredemeier, 1995). Spor psikolojisi alanında ahlak ile ilgili yapılan çalışmalarda genellikle bu bileşenler ahlaki gelişim, ahlaktan uzaklaşma, ahlaki karar alma ve ahlaki muhakeme gibi bağlamlarda ve çeşitli değişkenlerle birlikte ele alınmıştır. İlerleyen kısımda bu konuda ülkemizde ve dünyada yapılmış çalışmalardan belli başlı örnekler yer almaktadır.

Ülkemizde yakın zamanda yapılan bir çalışmada, genç sporcuların olumlu sosyal ve antisosyal davranışları ahlaki karar alma tutumları açısından incelenmiştir. Ahlaki karar alma ölçeğinin hileyi benimseme, yarışmaseverliği benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarının ve rakibe ve takım arkadaşına yönelik antisosyal davranışlar arasında orta derecede olumsuz bir ilişki olduğu, buna karşılık hileyi benimseme ve yarışmaseverliği benimseme ve rakibe karşı olumlu sosyal davranışlar arasında düşük, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Alemdağ, 2019). Yine ülkemizde Şirin ve arkadaşlarının (2017) yaptığı ve boks, güreş, karate, kickboks, judo ve taekwondo dallarında genç sporcuların ahlaki karar alma tutumlarındaki değişimleri incelemeyi amaçladıkları çalışmada spor yaşı ile ahlaki karar alma tutumları alt boyutları arasında ilişki bulunmadığı ancak yaş, branş ve cinsiyet faktörlerinin alt yapı sporcularının ahlaki karar alma tutumları açısından önemli olduğu; yaşı küçük grupların hileyi benimseme ve yarışmaseverliği benimseme puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları ile ebeveyn güdüsel iklim algıları arasındaki ilişkileri araştıran bir çalışmada korelasyonlar ebeveyn performans iklimi ile ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme ve yarışmaseverliği benimseme alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ebeveyn öğrenme/eğlence iklimi ile ahlaki karar alma tutumlarının adilce kazanmayı koruma alt boyutu arasında orta derecede ve pozitif ilişki olduğu gösterilmiştir (Wagnsson ve ark., 2016).

Araştırmacılar, sporculara ahlaki bağlamda katkıda bulunan birincil unsur olarak gördükleri antrenörlerin (Peláez ve ark., 2013) sundukları bu katkının biçimi ve doğasını anlamak için birçok çalışma yürütmüşlerdir. Antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin ahlaki davranış (antisosyal ve sosyal) ve ahlaki akıl yürütme ile ilişkisinin incelendiği çalışmada sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin, daha olgun ahlaki akıl yürütme düzeyleriyle ilişkili olduğu ve antisosyal davranışla olumsuz yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Rutten ve ark., 2007). Başka bir çalışmada da yarışmaseverlik ve sporda hile yapmanın kabulü ile antrenörler ve ebeveynler tarafından oluşturulan güdüsel iklim arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Antrenörlerin yarattığı motivasyon iklimi bağlamında görev yönelimi,

yarışmaseverlik ve hileyi kabul etme ile olumsuz yönde ilişkiliyken, ego yönelimi pozitif ilişkili olarak bulunmuştur (Palou ve ark., 2013). Benzer biçimde Bolter (2010)'in antrenörlerin, ergen sporcuların sportmenlik davranışlarını ne şekilde etkilediğini tespit etmek için yaptığı çalışmada destekleyici antrenör davranışlarının sporcuların olumlu sosyal ve antisosyal davranışlarıyla tutarlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Hem erkek hem de kız çocukları için antrenör davranışları ve sportmenlik arasındaki ilişkilerin olumlu yönde olduğu ve destekleyici antrenör davranışlarının hem takım arkadaşlarına hem de rakiplere karşı olumlu davranışları pekiştirdiği grlmştir (Bolter, 2010). Bolter ve Weiss da (2012) yaptıkları çalışmada, antrenörlerinin kazanma öncelikli bir performans iklimi oluşturduğu algısına sahip sporcuların, hile veya saldırganlık gibi sportmenlik dışı davranışları kabul edilebilir olarak kabul gördüğünü, buna karşın antrenörlerinin gelişim odaklı olduğu bir ustalık iklimi algısına sahip sporcuların üst düzeyde olumlu sportmenlik davranışları gösterdiklerini bildirmiştir. McCurry (2014) ise 8 sporcuyla yaptığı derinlemesine mülakatlarda ğrenci-sporcuların, antrenörlerinin ahlaki gelişim ve karakter oluşturma çabaları konusundaki algıları ve antrenörlerin takımlarının ahlaki gelişimi üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri olup olmadığı sorularına cevap aramıştır. Çalışma sonucunda antrenörlerin sporcuların ahlaki ve karakter gelişimlerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu algısının baskın olduğu grlmştir (McCurry, 2014). z belirleme kuramı bağlamında yapılan bir araştırmada elde edilen sonuçlar, özerkliği destekleyici antrenörlük tarzının, takım arkadaşlarına ve rakiplere karşı antisosyal davranışlarla zayıf ve negatif ilişkili olduğunu, takım arkadaşına yönelik olumlu sosyal davranışlarla zayıf bir ilişkiye sahipken, rakiplere karşı olumlu sosyal davranışlar ile ilgili olmadığını işaret etmektedir (Hodge & Lonsdale, 2011). Amerika niversiteler Arası Spor Birliği'ne bağlı antrenörlerin etik liderlik ve kötü niyetli davranışlarının, ğrenci sporcuların hile yapmaya istekli olmaları ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan çalışmanın önemli bulgularından biri olumsuz antrenörlük davranışlarının, sporcuların hile yapma niyetiyle pozitif yönde ilişkili olduğu şeklindedir (Yukhymenko-Lescroart, 2015). Ntoumanis ve arkadaşlarının (2012) yaptığı araştırmada ise, antrenörler ve akranlar tarafından oluşturulan ego ikliminin, hileyi benimseme ve yarışmaseverlik tutumlarının oluşumunda etkili olduğunu ve özellikle, akran ve antrenör ego iklimi

algıları daha yüksek olan sporcuların, yarışmaseverlik ve hileyi benimseme puanlarının daha yüksek seviyelerde olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Fuster-Parra ve ark. (2014) da rakibe ve hakeme karşı hile ve aldatmanın daha çok ego yönelimli genç sporcularda görüldüğünü, antrenör tarafından yaratılan görev ikliminin ise yarışmaseverlik davranışlarına neden olduğunu belirtmiştir. Kavussanu ve Ring (2018)'in yaptığı çalışmada başarı hedeflerinin sporda hile üzerindeki etkisi araştırılmış ve bulgular hile kabulünün, ego yönelimi ile pozitif, görev yönelimi ile negatif ilişkili olduğunu; hile yapmakla ilgili kabul edilebilir tutumları olan sporcuların daha yüksek ego ve düşük görev yönelimleri ile karakterize edildiğini ve yarışmaseverliği benimseyen sporcuların da daha yüksek ego yönelimine sahip olduğunu göstermiştir.

Doping/performans artırıcı madde kullanımı spordaki ahlak dışı davranışların başında gelmektedir. Ntoumanis ve arkadaşları (2017) spor ahlakı üzerine çalışmalarını doping bağlamında yürütmüşler ve ahlaki tutumlar, dopingde ahlaktan uzaklaşma ve doping eğilimi ve doping davranışlarını güdüsel değişkenlerle birlikte bir sezon boyunca inceleyerek bir model oluşturmayı amaçlamışlardır. Ahlaki karar almanın adilce kazanmayı koruma alt boyutu ile sürekli doping kullanımının olumsuz yönde, hileyi benimse boyutu ile de olumlu yönde ilişkilendiği, algılanan özerklik desteğinin, psikolojik ihtiyaç doyumu, adilce kazanmayı koruma ve doping eğilimi sürekli doping kullanımını açısından olumsuz yordayıcılar olduğu, hile yapma konusundaki olumlu tutum, doping eğiliminin pozitif bir yordayıcısıyken adilce kazanmayı koruma tutumu olumsuz bir yordayıcı olduğu bulunmuştur (Ntoumanis ve ark., 2017). Başka bir çalışmada Avustralyalı sporcuların doping/performans artırıcı madde konusundaki tutumları incelenmiştir. Sonuçlar kişisel ahlakın, performans artırıcı madde kullanımına karşı tutumda en güçlü etken olduğunu; zayıf bir ahlak tutuma sahip olan sporcuların, performans artırıcı madde kullanımına karşı daha olumlu bir tutuma sahip olduğunu ortaya koymuştur (Jalleh ve ark., 2014). Benzer şekilde yapılan çalışmalar da bireyin ahlaki standartlarının doping ile ilgili kararlarını etkileyen faktörlerin başında olduğunu göstermektedir (Erickson, 2014; MacNamara & Collins, 2014).

Bu çalışmanın da konusu olan saldırganlık, ahlaki olarak olumsuz bir davranış olarak görülmektedir. Bu nedenle alanyazında saldırganlığı ahlaki bağlamda ele alan araştırmalar yapılmıştır. Örneğin Zengaro (2010)'nın İtalyan ergenler arasında ahlaki yargılar, ahlaktan uzaklaşma, genel saldırganlık ve sporda saldırganlığın kabulüne yönelik tutumlar arasındaki ilişkileri inceleyen doktora çalışmasında ahlaktan uzaklaşmanın, sporda saldırganlığın kabul edilmesini öngörebileceği ve ahlaki yargının, spor saldırganlığı ile negatif bir doğrusal ilişkiye sahip olduğunu bildirmiştir. Başka bir çalışma da, yarışmaseverlik ve araçsal saldırganlık arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu, erkek sporcuların kadınlara göre daha fazla yarışmaseverlik ve araçsal saldırganlık gösterdiğini ortaya koymuştur (Yukhymenko-Lescroart, 2015). Türkiye’de yapılan bir araştırma ise lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmiş ve beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarıyla saldırganlık değerleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (Koç ve Güllü, 2017).

4.5. Saldırganlık

Saldırganlık, insan davranışına dair en fazla incelenen konulardan biridir (Hennig ve ark., 2005) ve saldırganlık ile ilgili araştırmalar geniş bir kuramsal bakış açısını ve çeşitli disiplinleri kapsar (Granic ve Patterson, 2006). Bu nedenle saldırganlık farklı alanlarda çeşitli şekillerde tanımlanmış bir kavramdır. Psikoloji alanında davranışçı bir perspektiften, “başka bir organizmaya zarar verici bir uyarana içeren tepki (Buss, 1961) ya da daha basit haliyle “başkalarına zarar veren bir davranış” olarak tanımlanırken bir başka tanım bu davranışın arkasında zarar verme niyetinin olmasını vurgular (Berkowitz, 1989). Yanı sıra, başkasına verilen zararın niteliği düşünüldüğünde Amerikan Psikoloji Derneği (www.apa.org, Erişim tarihi: 1 Ağustos 2019) saldırganlık kavramını daha bütünsel olarak “başkalarına fiziksel ya da psikolojik olarak zarar verme amacı taşıyan davranışlar” olarak tanımlamıştır. Saldırganlık kavramının tanımında olduğu gibi saldırganlık türlerinde de uzlaşılması zor olabilmektedir (Ramirez ve Andreu, 2003). Yapılan çalışmada saldırganlık Buss ve Perry’nin (1992) tanımladığı şekilde; fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere dört alt boyutta ele alınmıştır. Buss ve Perry, fiziksel ve sözel saldırganlığın bireyin başkalarını yaralama veya başkalarına zarar verme eğilimini ölçtüğünü ve böylece davranışın araçsal ve motor bileşenini temsil ettiğini

belirtmiştir. Düşmanlık bireyin kötü niyet ve adaletsizlik duyguları ile ilgilidir; böylece davranışın bilişsel bileşenini temsil eder. Son olarak öfke, saldırganlığın fizyolojik uyarılma ve saldırganlığa hazırlığa ilişkin duygusal bileşenini oluşturur (Suarez ve ark., 2002).

4.6. Salırganlık ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Salırganlık ve spor, oyunun ve performansın temel bileşeni olarak görölmesi dolayısıyla birbiriyle yakın ilişki içerisinde (Azaiez ve ark, 2013). Sportif ortam da katılımcıların birbiriyle etkileşim halinde olması bakımından salırganlığın ortaya çıkması için zemin yaratabilmektedir. Sporda salırganlık hayal kırıklığı, kişilik ve rol modellerin etkisi gibi faktörlerin bir sonucu olarak görülebilir (Curran, 2012). Leith ve Gee'nin (2007) buz hokeyciler ile yaptıkları çalışma bu görüşü desteklemiş ve salırgan davranışın doğuştan gelen bir durum olduğu ve aynı zamanda bu tür davranışların performansı kolaylaştırdığı fikrinin aksine, bu davranışların ve öğrenilen ve teşvik edilen tepkiler olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada da rekabetçilik, sözel salırganlık ve şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının ergen sporcularda fiziksel salırganlık davranışlarının anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur (Manni, 2017).

Bazı sporlar şiddet ve salırganlık ile daha fazla ilişkilidir. Öte yandan da yazılı ve görsel medya sporda yaşanan şiddet olaylarını yanlış bir şekilde haberleştirerek sporun şiddeti teşvik ettiği algısını oluşturmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar bu görüşü yanlışlar niteliktedir. Örneğin Şenyüzlü'nün 2013 yılında yaptığı ve üniversite öğrencilerinin spora katılımlarına göre salırganlık düzeylerini incelediği tez çalışması, spor yapan üniversite öğrencilerinin salırganlık düzeylerinin spor yapmayanlara göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde ülkemizde 911 lise öğrencisi ile yapılan başka bir çalışmada spor yapan ve yapmayan öğrencilerin salırganlık düzeyleri karşılaştırıldığında, spor yapan öğrencilerin yalnızca fiziksel salırganlık alt boyutunun spor yapmayanlara göre yüksek olduğu, sözel salırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarında spor yapan ve yapmayan öğrenciler arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görölmüştür (Atay, 2013).

Salırganlık, birçok disiplinin araştırma konusu olduğu gibi spor psikolojisi alanında da çeşitli bağlamlarda ele alınmıştır. Chantal ve arkadaşları 2005 yılında

yaptıkları çalışmalarda motivasyon, sportmenlik ve sporda saldırganlık ilişkisini incelemişler ve daha yüksek özerklik motivasyonunun sportmen davranışların sıklığını artırdığı, bunun da tepkisel saldırganlığın daha az, araçsal saldırganlığın ise daha fazla görülmesini sağladığı şeklinde bir model ortaya koymuşlardır. Başka bir çalışmada ise 14-17 yaş arasındaki 208 basketbolcunun tutkunluk ve sporda saldırganlık seviyeleri öz değerlendirme yoluyla ölçülmüş ve basketbol için takıntılı tutkunluğa sahip sporcuların, uyumlu tutkunluğa sahip sporculara göre daha yüksek düzeyde saldırganlık gösterdikleri görülmüştür (Donahue ve ark., 2009).

İtalya'da yapılan ve 332 lise öğrencisi sporcunun katıldığı bir doktora çalışması, ahlaktan uzaklaşma, olgunlaşma, duygulanım ve spor yaşının sporda saldırganlığın kabulünü ne şekilde öngördüğünü içeren bir model geliştirmeyi amaçlamış ve cinsiyetler arasında saldırganlığı kabul etmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını araştırmıştır. Bulgular, spora katılımın sporda saldırganlığının önemli bir yordayıcısı olmadığını, saldırgan davranışların ergenlik döneminin yıkıcı ruh haliyle ilişkili olduğunu, ahlaktan uzaklaşma, olgunlaşma, duygulanım ve spor deneyiminin sporda saldırganlığı kabul etmeye ancak bütünleşik bir modelin bir parçası olarak öngördüğünü, ayrı faktörler olarak incelendiğinde, sadece olgunlaşma ve duygulanımın sporda saldırganlığının kabul edilmesini öngördüğü ortaya konulmuştur. Bununla birlikte genel olarak daha saldırgan olan, daha fazla olumsuz duygulanım hisleri olan ve daha yüksek ahlaktan uzaklaşma gösteren ergenlerin spor saldırganlığını kabul etme olasılıklarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Zengaro, 2010).

Benzer başka bir çalışma ise algılanan güdüsel iklim, temel psikolojik ihtiyaçlar ve ahlaktan uzaklaşmanın sporda antisosyal ve olumlu davranışlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre algılanan güdüsel iklim, ahlaktan uzaklaşma ve antisosyal davranışlarda görülen düşük puanların saldırgan davranışlar gösterme, hile ve doping yapma gibi olumsuz sonuçlara yol açma eğilimine işaret ettiği, buna karşın algılanan antrenör özerklik desteğinin antisosyal davranışlar ile negatif ilişkili olduğu, ahlaktan uzaklaşma, koç ve takım arkadaşı güdüsel iklimleri ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması, sporcuların takım arkadaşlarına ve rakiplerine karşı sergilenen antisosyal davranışta önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür (Hodge ve Gucciardi, 2015).

Sporda saldırganlığı araştıran iki çalışmada (Kavussanu, Stanger ve Ring, 2015; Stanger, Kavussanu, Boardley ve Ring, 2013), çeşitli takım sporlarından üniversite öğrencisi sporculara rakiplerine onların ciddi şekilde sakatlanmasına neden olacak şekilde faul yapıp yapmayacakları sorulmuş ve katılımcıların saldırgan eylemde bulunduktan sonra, ne ölçüde suçluluk hissetmeyi beklediklerini belirtmeleri istenmiştir. Her iki çalışmada da beklenen suçluluğun saldırganlık olasılığı ile ters ve pozitif olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Algılanan antrenör ve takım arkadaşı davranışları ile antisosyal davranışların ilişkisini inceleyen bir çalışmada varsayımsal durumlarda kazanmak için antrenörlerinin hile ve saldırganlığı teşvik edeceğini ve takım arkadaşlarının da bu davranışlara ortak olacağını düşünen futbolcuların kendilerinin bu davranışları daha yüksek sıklıkta gerçekleştirdiği bulunmuştur (Kavussanu ve Spray, 2006). Kavussanu ve Ring (2018) üniversite öğrencisi sporcularla yaptıkları başka bir çalışmada antisosyal davranışların rakibin öfkesi, dikkati ve performansı üzerindeki etkilerini incelemişler ve elde ettikleri sonuçlar sözel antisosyal davranışların performans üzerinde doğrudan bir etkisi olmamakla birlikte öfkenin dolaylı yoldan; dikkatin dağılmasına yol açması nedeniyle performansı olumsuz etkilediğini göstermiştir.

5. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın hipotezleri, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve sınırlılıklar hakkında bilgilere yer verilecektir.

5.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel yöntem ve ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Katılımcıların var olan özelliklerine hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanmış, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmıştır. İlişkisel tarama modeli; genel tarama modeli türlerinden biri olup birden fazla sayıdaki değişken arasında, birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemek için yapılan bir araştırma modelidir (akt. Keskin ve ark., 2013). Bu kapsamda katılımcıların antrenör-sporcu ilişkisi, ahlaki karar alma tutumları ve saldırganlık düzeyleri ölçülmüş ve bu değişkenlerin tüm alt boyutları arasındaki ilişki/korelasyon incelenmiştir.

5.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklem grubu olasılıklı örneklem yöntemi ile seçilen ve 2018-2019 yarışma sezonunda, İstanbul ilinde bulunan çeşitli spor kulüplerinin takım; futbol (n= 116) basketbol (n=79), voleybol (n=24), hentbol (n=15) ve bireysel; eskrim (n=2), atletizm (n=8), masa tenisi (n=3), karate (n=14), kick-boks (n=17) muay thai (n=4) ve bilek güreşi (n=1) branşlarında lisanslı olarak spor yapan 14-17 yaş arası 229 erkek ($\bar{X}_{yaş} = 15.24 \pm 1.03$) ve 54 kız ($\bar{X}_{yaş} = 15.83 \pm 1.02$) toplam 283 sporcudan oluşmuştur. İlgili branşlar ulaşılabilir kulüplerin bünyelerinde olması dolayısıyla seçilmiştir. Sporcuların spor deneyimi ortalaması $6,01 \pm 2,39$ yıldır. Kız sporcuların spor deneyimi ortalaması $5,17 \pm 2,51$ (yıl) iken, erkek sporcuların spor deneyimi ortalaması $6,21 \pm 2,32$ yıldır. Sporcuların mevcut antrenörleri ile çalışma süresi ortalaması $2,59 \pm 1,96$ yıldır. Kız sporcuların antrenörleri ile çalışma süresi ortalaması $3,38 \pm 2,26$ yıl, erkek sporcuların antrenörleri ile çalışma süresi ortalaması ise $2,41 \pm 1,85$ yıldır.

5.3. Araştırmanın Hipotezleri

Yapılan çalışma 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin saldırganlık ve ahlaki karar alma tutumları ile olan ilişkisini ve bu ilişkinin cinsiyet, spor türü, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırma konusu aşağıdaki hipotezlerle test edilmiştir.

i. 14-17 yaş arası sporcuların cinsiyetlerine göre antrenör-sporcu ilişkisinin

- Yakınlık
- Bağlılık
- Tamamlayıcılık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

ii. 14-17 yaş arası sporcuların cinsiyetlerine göre altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının

- hileyi benimseme
- yarışmaseverliği benimseme
- adilce kazanmayı korumak

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

iii. 14-17 yaş arası sporcuların cinsiyetlerine göre saldırganlığın

- Sözel Saldırganlık
- Düşmanlık
- Öfke
- Fiziksel Saldırganlık
- Genel Saldırganlık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur

iv: 14-17 yaş arası sporcuların spor branşına göre antrenör-sporcu ilişkisinin

- Yakınlık
- Bağlılık
- Tamamlayıcılık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

v: 14-17 yaş arası sporcuların spor branşına göre altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının

- hileyi benimseme
- yarışmaseverliği benimseme
- adilce kazanmayı korumak

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

vi: 14-17 yaş arası sporcuların spor branşına göre saldırganlığın

- Sözel Saldırganlık
- Düşmanlık
- Öfke
- Fiziksel Saldırganlık
- Genel Saldırganlık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur

vii: 14-17 yaş arası sporcuların spor deneyimine göre antrenör-sporcu ilişkisinin

- Yakınlık
- Bağlılık
- Tamamlayıcılık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

viii: 14-17 yaş arası sporcuların spor deneyimine göre altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının

- hileyi benimseme
- yarışmaseverliği benimseme
- adilce kazanmayı korumak

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

ix: 14-17 yaş arası sporcuların spor deneyimine göre saldırganlığın

- Sözel Saldırganlık
- Düşmanlık
- Öfke
- Fiziksel Saldırganlık
- Genel Saldırganlık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur

x: 14-17 yaş arası sporcuların antrenör ile çalışma deneyimine göre antrenör-sporcu ilişkisinin

- Yakınlık
- Bağlılık
- Tamamlayıcılık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

xi: 14-17 yaş arası sporcuların antrenör ile çalışma deneyimine göre altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının

- hileyi benimseme
- yarışmaseverliği benimseme
- adilce kazanmayı korumak

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

xii: 14-17 yaş arası sporcuların antrenör ile çalışma deneyimine göre saldırganlığın

- Sözel Saldırganlık
- Düşmanlık
- Öfke
- Fiziksel Saldırganlık
- Genel Saldırganlık

alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur

- xiii: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xiv: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xv: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının adilce kazanmayı korumak alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xvi: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, saldırganlığın sözel saldırganlık alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xvii: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, saldırganlığın düşmanlık alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xviii: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi ,saldırganlığın öfke alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xix: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, saldırganlığın fiziksel saldırganlık alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.
- xx: 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi, saldırganlığın genel saldırganlık boyutunun istatistiksel olarak anlamlı belirleyicisi değildir.

5.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplamak için Kişisel Bilgi Formu, Antrenör- Sporcu İlişkisi Envanteri (The Coach-Athlete Relationship Questionnaire - CART-Q), Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2 (The Attitudes to Moral Decision-making in Sport Questionnaire-2 - AMDYSQ-2) ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Aşağıda ölçeklere ait bilgiler bulunmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu

Çalışmada veri toplama aracı olarak birinci bölüm olan “Kişisel Bilgi Formu”, sporcuların yaş, cinsiyet, branş, spor deneyimi, antrenörleri ile çalışma süresi ve eğitim durumlarını tespit etmek için kullanılmıştır. (Ek 1).

Antrenör-Sporcu İlişkisi Envanteri (The Coach-Athlete Relationship Questionnaire - CART-Q)

İkinci bölümde 14-17 yaş arası sporcuların antrenörleri ile ilişkilerini ölçmek için Antrenör- Sporcu İlişkisi Envanteri (The Coach-Athlete Relationship Questionnaire - CART-Q) kullanılmıştır (Ek 2). Jowett ve Ntoumanis (2004) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması Altıntaş ve ark. (2012) tarafından yapılan envanterin hem sporcu hem de antrenör için 11 maddeden oluşan iki formu bulunmaktadır. Bu çalışmada sporcunun antrenörüyle olan ilişkisini değerlendirdiği “Sporcu Formu” kullanılmıştır. Envanter yargıların 7 değerlendirme basamağına göre yapıldığı (1= Kesinlikle katılmıyorum; 7= Kesinlikle katılıyorum) likert tipinde bir öz değerlendirme aracıdır. Envanter Yakınlık (4 madde), Bağlılık (3 madde) ve Tamamlayıcılık (4 madde) olmak üzere üç alt boyut ve toplam 11 maddeden oluşmaktadır. Her bir alt boyut toplam puanı katılımcıların ilgili alt boyutu oluşturan maddelere verdikleri yanıtlar toplanarak elde edilmektedir. Envanterin sporcu formu için iç tutarlık değerleri Yakınlık ve Bağlılık alt boyutları için 0.90, Tamamlayıcılık için ise 0.82dir. (Altıntaş ve ark., 2012)

Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2 (Attitudes to Moral Decision Making in Youth Sports Questionnaire-AMDYSQ-2)

Üçüncü bölümde sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını ölçmek üzere Lee ve ark. (2007) tarafından geliştirilen Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği (AMDYSQ)’nin Whitehead ve Ntoumanis (2013) tarafından revize edilen ve Türkçe’ye Gürpınar (2016) tarafından 11-19 yaşındaki Türk sporculara uyarlanmış versiyonu olan Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2 (AMDYSQ-2) kullanılmıştır (Ek-3). Ölçek üç alt boyutludur ve alt boyutlarını hileyi benimsemek (2, 5, 8, 10, 11 ve 15. maddeler; örn: Kazanmama yardımcı olacağını düşünürsem hile yaparım), yarışmaseverliği benimsemek (1, 3, 6, 9, 12 ve

13. maddeler; örn: Bazen rakibimi tahrik etmeye çalışırım), ve adilce kazanmayı korumak (4, 7 ve 14. maddeler; örn: Bence dürüstlük kazanmaktan daha önemlidir) oluşturmaktadır. Ahlaki karar alma tutumlarını ölçmeye yönelik maddelerden 12 adedi olumsuz (1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13. ve 15. maddeler) ve 3 adedi de olumlu (4, 7 ve 14. maddeler) anlam taşımaktadır. Kesinlikle Katılmıyorum (1) ve Kesinlikle Katılıyorum (5) arasında puanlanan 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin tüm ölçek için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.83, Hileyi Benimsemek alt boyutu için 0.84, Yarışmaseverliği Benimsemek alt boyutu için 0.72 ve adilce kazanmayı korumak alt boyutu için 0,55 olarak bulunmuştur (Gürpınar, 2016).

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği

Dördüncü bölümde ise saldırganlığı ölçmek için Buss ve Perry’nin 1992 yılında geliştirdiği Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır (Ek-4). Buss ve Perry’nin Buss-Durke Düşmanlık Ölçeği’nden uyarladıkları bu ölçek, 29 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte 13, 8, 2, 11, 25,16, 29, 22, 23 numaralı maddeler fiziksel saldırganlık alt ölçeğini; 27, 6, 21,14, 4 numaralı maddeler sözel saldırganlık alt ölçeğini; 20, 24, 3, 26,10, 15, 7, 17 numaralı maddeler düşmanlık alt ölçeğini; 19, 28, 1, 18, 9, 23, 12 numaralı maddeler ise öfke alt ölçeğini oluşturmaktadır. Ölçeğin 9 ve 16 numaralı maddeleri ters kodlanarak puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2012 yılında Demirtaş Madran tarafından yapılarak, özgün ölçekteki gibi dört faktörlü bir yapıyı destekleyen bulgulara ulaşılmış, Türkçe formun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya konmuş, tüm ölçek için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.85, fiziksel saldırganlık için elde edilen alfa değeri 0.78, sözel saldırganlık için elde edilen alfa değeri 0.48, öfke için elde edilen alfa değeri 0.76, düşmanlık için elde edilen alfa değeri ise 0.71 olarak belirtilmiştir. Ölçek 18 yaş üzeri popülasyon için geliştirilmiş olmasına karşın “Çocuklarda ve Ergenlerde Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı ve Agresif Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” (Balıkçı, 2018) başlıklı yüksek lisans tezinde, ölçek geçerliliği çocuk ve ergen popülasyonu için yeniden test edilmiş ve geçerli bulunmuştur. Ayrıca “İşitme Engelli Sporcuların Saldırganlık Düzeyleri: Bireysel ve Takım Sporu Üzerine Bir Karşılaştırma” (Aksoy ve ark.,

2017) ve Lise Öğrencilerinde Saldırganlık ve Din İlişkisi (İkis ve Ulu, 2016) isimli 18 yaş altı örneklemelere sahip çalışmalarda da bu ölçek kullanılmıştır.

5.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları, izinleri ölçek sahiplerinden elektronik posta yoluyla alınmış (Ek 5-6-7) ve belirlenen spor kulüplerinin sporcularına ilgili kulüplerin başkan ve/veya genel direktörlerinin bilgisi ve onayı alınarak uygulanmıştır. Uygulamadan önce araştırmacı kendini tanıtmış ve araştırmanın amacı, önemi ve yöntemi hakkında sporcuları bilgilendirmiştir. Araştırma kapsamında çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olması nedeniyle sporculara Katılımcı İçin Bilgilendirme Formu ve Çalışmaya Katılımcının Kişisel Onayı (Ek-8) ve ailelerine Katılımcı Ailesi İçin Bilgilendirme Formu ve Katılımcının Aile İzin Onayı (Ek-9) doldurtulmuştur. Sporcular kendilerinin ve velilerin bilgi ve onayı ile araştırmaya dahil olmuşlardır. Çalışmaya katılan sporculara daha önceden izinleri ölçek sahiplerinden elektronik posta yoluyla alınmış veri toplama araçları uygulanmıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünden Etik Kurul onayı (2018/36-18) alınmıştır (Ek 10).

5.6 Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizi için betimsel istatistik, bağımsız örneklemelerde t testi ve çoklu hiyerarşik regresyon analizi yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin analizi, IBM SPSS sürüm 22 istatistiksel analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle veri setinde hatalı ve eksik veriler tespit edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra veri setindeki uç değerler çarpıklık ve basıklık değerlerine göre saptanmıştır. Z-skorları hesaplandıktan sonra -3'ten küçük ve +3'ten büyük aykırı değerler analizden ($N = 19$) çıkarılmıştır. Eksik değerler tespit edilerek aritmetik ortalama (series mean) yöntemi ile düzeltilmiştir. Çok değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı Mahalanobis mesafesine göre saptanmış ve uç değerler analizlerden hariç tutulmuştur ($N = 3$).

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapıldı ve sonuçların anlamlı olduğu görüldü ($p < .05$). Bununla birlikte, bu anlamlı değerlere rağmen, Q-Q plot grafikleri kabul edilebilir derecede normal olduğu; yani veri noktalarının diyagonal çizgilere

yakın konumda olduğu görüldü. Bu nedenle veriler Meyers ark. (2006) ile Norman (2010)'ın önerileri doğrultusunda parametrik testler için uygun olarak kabul edildi. Tüm adımlarda, .05'ten düşük alfa seviyeleri anlamlı olarak değerlendirildi.

Çoklu hiyerarşik regresyon analizi bağımsız değişkenler olan sporcuların antrenör-sporcu ilişkisinin bağımlı değişkenler altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları ve saldırganlığı belirlemedeki rolünü test etmek için kullanılmıştır. Bu çalışmada yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizinde bağımlı değişkenler olan altyapı sporlarında ahlaki karar alma tutumları ve saldırganlık ölçeklerine ait her alt ölçek, bağımsız değişkenler cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi, antrenörle çalışma süresi kontrol değişkeni olarak modelin birinci adımında dâhil edilirken; antrenör-sporcu ilişkisi ikinci adımda dâhil edilmiştir. Cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi, antrenörle çalışma süresi kategorik değişken oldukları için analizlere alınmadan önce yapay (dummy) bir değişken olarak cinsiyet; 0 (erkek) ve 1 (kız), spor branşı 1 (takım sporları) ve 2 (bireysel sporlar), spor deneyimi; 1 (1-6 yıl) ve (7 yıl ve üzeri), ve antrenörle çalışma süresi 1 (1-2 yıl) ve 2 (3 yıl ve üzeri) şeklinde kodlanmıştır.

5.7. Sınırlılıklar

Araştırma yalnızca İstanbul ilinin Anadolu yakasındaki spor kulüplerini kapsamakta ve araştırmaya belirlenen kulüplerin 2018-2019 sezonunda gerçekleşen müsabakalara katılan 14-17 yaş aralığındaki, takım (futbol, basketbol, voleybol, hentbol) ve bireysel (eskrim, atletizm, masa tenisi, karate, kick-boks, muay-thai ve bilek güreşi) spor branşlarında lisanslı olarak spor yapan 14-17 yaş arası sporcular dahil edilmiştir. Örneklem 283 sporcudan oluşmaktadır ve bu nedenle elde edinilen sonuçlar tüm sporcu popülasyonu için genellenemez.

6. BULGULAR

14-17 yaş arasındaki sporcuların antrenör sporcu ilişkisi, altyapı sporcularında ahlaki karar alma ve saldırganlık düzeylerinin cinsiyet, spor deneyimi, antrenörler çalışma deneyimi ve spor branşına göre karşılaştırılması için bağımsız örneklemelerde t testi uygulanmıştır. Uygulanan t testinden elde edilen değerler alt başlıklar halinde, tablolar ile birlikte aşağıda sunulmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda antrenör sporcu ilişkisi kalitesinin altyapı sporcularında ahlaki karar alma ve saldırgan davranışları yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları da aşağıda ilgili alt başlıkların altında gösterilmiştir.

6.1. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 1)

Tablo 6.1.'de 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin cinsiyete göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Antrenör-sporcu ilişkisi alt boyutları için levene değerleri yakınlık için 0,59 ($p > 0,05$), bağlılık için 3,16 ($p > 0,05$) ve tamamlayıcılık için 0,20 ($p > 0,05$)'dir. Yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında varyanslar cinsiyetler arasında homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.1. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Antrenör- Sporcu İlişkisi Ölçeği	Kız		Erkek		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Alt Boyutları						
Yakınlık	6,73	0,55	6,66	0,59	-0,83	0,44
Bağlılık	6,14	1,02	6,37	0,89	1,69	0,91
Tamamlayıcılık	6,38	0,68	6,28	0,71	-1,01	0,30

Antrenör-sporcu ilişkisinin alt boyutları arasında elde edilen en yüksek ortalama değer kızlarda ($\bar{X}= 6,73 \pm 0,55$, N=54), erkeklerde ($\bar{X}= 6,66 \pm 0,59$, N=229) yakınlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük ortalama değer ise kızlarda ($\bar{X}=$

6,14 $\pm$ 1,02, N=54) bağıllık alt boyutuna, erkeklerde ise ($\bar{X}$ = 6,28 $\pm$ 0,55) tamamlayıcılık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, antrenör-sporcu ilişkisi ölçeğinin yakınlık, bağıllık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.2. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 2)

Tablo 6.2.'de 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının cinsiyete göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutları için levene değerleri yarışmaseverliği benimseme için 0,03 ($p > 0,05$), hileyi benimseme için 0,68 ($p > 0,05$) ve adilce kazanmayı korumak için 1,20 ($p > 0,05$)'dir. Yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme, adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında varyanslar cinsiyetler arasında homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.2. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Altyapı Sporcularında Ahlaki	Kız		Erkek		t	p
Karar Alma Tutumları						
Ölçeği-2 Alt Boyutları	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Yarışmaseverliği Benimseme	2,99	0,76	2,82	0,79	-1,44	0,86
Hileyi Benimseme	3,48	1,24	3,14	1,21	-1,82	0,41
Adilce Kazanmayı Korumak	3,78	0,83	3,70	0,95	-0,52	0,27

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer kızlarda ($\bar{X}$ = 3,78 $\pm$ 0,83 N=54) ve erkeklerde ($\bar{X}$ = 3,70 $\pm$ 0,95, N=229) ile adilce kazanmayı korumak alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise kızlarda ($\bar{X}$ = 2,99 $\pm$ 0,76, N=54) ve erkeklerde ($\bar{X}$ = 2,82 $\pm$ 0,79, N=229) ile yarışmaseverliği benimseme alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2'nin yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.3. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 3)

Tablo 6.3.'te 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında saldırganlığın cinsiyete göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Saldırganlık alt boyutları için levene değerleri 0,03 ile 1,62 arasındadır ($p > 0,05$). Saldırganlığın sözel saldırganlık, düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık, genel saldırganlık alt boyutları arasında varyanslar cinsiyetler arasında homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.3. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	Kız		Erkek		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Sözel Saldırganlık	14,48	3,71	13,69	3,45	-1,51	,81
Düşmanlık	23,47	5,61	21,31	6,15	-2,36	,34
Öfke	18,52	5,63	17,60	4,92	-1,20	,32
Fiziksel Saldırganlık	19,89	7,37	20,62	6,48	0,72	,21
Genel Saldırganlık	76,37	19,40	73,51	17,38	-1,18	,87

Saldırganlık alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer kızlarda ($\bar{X}= 23,47 \pm 5,61$ N=54) ve erkeklerde ($\bar{X}= 21,31 \pm 6,15$, N=229) ile düşmanlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise kızlarda ($\bar{X}= 14,48 \pm 3,71$, N=54) ve erkeklerde ($\bar{X}= 13,69 \pm 3,45$, N=229) ile sözel saldırganlık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin sözel saldırganlık, düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt

boyutları ve genel saldırganlık boyutu arasında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.4. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 4)

Tablo 6.4.'te 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin spor branşına göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Antrenör-sporcu ilişkisi alt boyutları için levene değerleri yakınlık için 1,78 ($p > 0,05$), bağlılık için 1,73 ($p > 0,05$) ve tamamlayıcılık için 2,99 ($p > 0,05$)'dir. Yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında varyanslar spor branşına göre homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.4. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Branşına Göre Karşılaştırılması

Antrenör- Sporcu İlişkisi Ölçeği	Takım		Bireysel		t	p
	Alt Boyutları	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$		
Yakınlık	6,65	0,59	6,77	0,55	-1,3	0,18
Bağlılık	6,33	0,90	6,30	0,99	0,27	0,19
Tamamlayıcılık	6,23	0,72	6,60	0,56	-3,34	0,85

Antrenör-sporcu ilişkisinin alt boyutları arasında elde edilen en yüksek ortalama değer takım sporcularında ($\bar{X}= 6,65 \pm 0,55$, N=234), bireysel sporcularda ($\bar{X}= 6,77 \pm 0,55$, N=49) yakınlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük ortalama değer ise takım sporcularında ($\bar{X}= 6,23 \pm 0,72$, N=234) tamamlayıcılık alt boyutuna, bireysel sporcularda ise ($\bar{X}= 6,30 \pm 0,99$ N=49) bağlılık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, antrenör-sporcu ilişkisi ölçeğinin yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların branşına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.5. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 5)

Tablo 6.5.'te 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının spor branşına göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutları için levene değerleri yarışmaseverliği benimseme için 0,68 ($p > 0,05$), hileyi benimseme için 5,93 ($p < 0,05$) ve adilce kazanmayı korumak için 1,35 ($p > 0,05$)'dir. Yarışmaseverliği benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında varyanslar spor branşları arasında homojen dağılım göstermekte olup hileyi benimseme alt boyutunda varyanslar homojenlik göstermemektedir.

Tablo 6.5. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Spor Branşına Göre Karşılaştırılması

Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Ölçeği-2 Alt Boyutları	Takım		Bireysel		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Yarışmaseverliği Benimseme	2,82	0,76	3,02	0,86	-1,61	0,41
Hileyi Benimseme	3,15	1,19	3,48	1,37	-1,57	0,02
Adilce Kazanmayı Korumak	3,75	0,95	3,58	0,81	1,12	0,25

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer takım sporcularında ($\bar{X}= 3,75 \pm 0,95$ N= 234) ve bireysel sporcularda ($\bar{X}= 3,58 \pm 1,37$, N=49) ile adilce kazanmayı korumak alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise takım sporcularında ($\bar{X}= 2,82 \pm 0,76$, N=234) ve bireysel sporcularda ($\bar{X}= 3,02 \pm 0,86$, N=49) ile yarışmaseverliği benimseme alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2'nin yarışmaseverliği benimseme ve adilce

kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların branşına göre anlamlı bir fark yok iken ($p > 0,05$), Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2'nin hileyi benimseme alt boyutunda branşlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bireysel sporcuların hileyi benimseme alt boyut puanları takım sporcularından daha yüksektir.

6.6. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 6)

Tablo 6.6.'te 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında saldırganlığın spor branşına göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Saldırganlık alt boyutları için levene değerleri 0,2 ile 0,97 arasındadır ($p > 0,05$). Saldırganlığın sözel saldırganlık, düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık, genel saldırganlık alt boyutlarında varyanslar spor branşları arasında homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.6. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Branşına Göre Karşılaştırılması

Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	Takım		Bireysel		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Sözel Saldırganlık	13,43	3,33	15,77	3,72	-4,37	0,47
Düşmanlık	21,25	6,19	24,03	5,09	-3,35	0,20
Öfke	17,37	4,97	19,71	5,10	-2,99	0,97
Fiziksel Saldırganlık	20,34	6,50	21,12	7,36	-0,74	0,19
Genel Saldırganlık	72,38	17,28	80,63	18,68	-3,00	0,90

Saldırganlık alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer takım sporcularında ($\bar{X}= 21,25 \pm 6,19$ N= 234) ve bireysel sporcularda ($\bar{X}= 24,03 \pm 5,09$, N= 49) ile düşmanlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise takım sporcularında ($\bar{X}= 13,43 \pm 3,33$, N= 234) ve bireysel sporcularda ($\bar{X}= 15,77 \pm 3,72$, N= 49) ile sözel saldırganlık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin sözel saldırganlık, düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutlarında ve genel saldırganlık düzeylerinde sporcuların branşları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.7. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 7)

Tablo 6.7.'de 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin spor deneyimine göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Antrenör-sporcu ilişkisi alt boyutları için levene değerleri yakınlık için 0,03 ($p < 0,05$), bağlılık için 0,17 ($p > 0,05$) ve tamamlayıcılık için 0,08 ($p > 0,05$)'dir. Yakınlık alt boyutunda varyanslar spor deneyimine göre homojen dağılım göstermezken, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında varyanslar spor deneyimine göre arasında homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.7. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması

Antrenör- Sporcu İlişkisi Ölçeği	1-6 Yıl		7 Yıl ve Üzeri		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Alt Boyutları						
Yakınlık	6,71	0,54	6,62	0,64	1,28	0,03
Bağlılık	6,37	0,88	6,28	0,96	0,82	0,17
Tamamlayıcılık	6,34	0,69	6,24	0,73	0,09	1,14

Antrenör-sporcu ilişkisinin alt boyutları arasında elde edilen en yüksek ortalama değer 1-6 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,71 \pm 0,54$, N= 156), 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,62 \pm 0,59$, N= 127) yakınlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük ortalama değer ise 1-6 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,34 \pm 0,69$, N= 156) ve 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ise ($\bar{X}= 6,28 \pm 0,73$ N= 127) tamamlayıcılık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t-test analiz sonuçlarına göre, antrenör-sporcu ilişkisi ölçeğinin yakınlık alt boyutunda spor deneyimine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre 1-6 yıl deneyime sahip sporcuların yakınlık alt boyutu puanları 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporculardan daha yüksektir ($p < 0,05$). Antrenör sporcu ilişkisinin bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların spor deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.8. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 8)

Tablo 6.8.'de 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının spor deneyimine göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutları için levene değerleri yarışmaseverliği benimseme için 0,30 ($p > 0,05$), hileyi benimseme için 0,78 ($p > 0,05$) ve adilce kazanmayı korumak için 0,46 ($p > 0,05$)'dir. Yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme, adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında varyanslar spor deneyimine göre homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.8. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması

Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Ölçeği-2 Alt Boyutları	1-6 Yıl		7 Yıl ve Üzeri		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Yarışmaseverliği Benimseme	2,86	0,76	2,85	0,81	0,84	0,30
Hileyi Benimseme	3,15	1,23	3,29	1,22	-0,97	0,78
Adilce Kazanmayı Korumak	3,64	0,96	3,81	0,88	-1,52	0,46

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer 1-6 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X} = 3,64 \pm 0,96$ N= 156) ve 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X} = 3,81 \pm 0,88$, N= 127) ile adilce

kazanmayı korumak alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise 1-6 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 2,86 \pm 0,76$, N= 156) ve 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 2,85 \pm 0,81$, N= 127) ile yarışmaseverliği benimseme alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2'nin yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların spor deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.9. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 9)

Tablo 6.3.'te 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında saldırganlığın spor deneyimine göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Saldırganlık alt boyutları için levene değerleri 0,04 ile 0,55 arasındadır. Saldırganlığın sözel saldırganlık, düşmanlık dışındaki tüm alt boyutlarında ve genel saldırganlık boyutunda varyanslar homojen dağılım göstermektedir. ($p > 0,05$).

Tablo 6.9. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Spor Deneyimine Göre Karşılaştırılması

Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	1-6 Yıl		7 Yıl ve Üzeri		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Sözel Saldırganlık	14,07	3,23	13,55	3,81	1,21	0,05
Düşmanlık	21,75	5,80	21,70	6,47	0,06	0,04
Öfke	18,14	4,83	17,33	5,33	1,33	0,28
Fiziksel Saldırganlık	21,01	6,56	19,83	6,74	1,49	0,55
Genel Saldırganlık	74,97	16,87	72,39	18,83	1,21	0,20

Saldırganlık alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer 1-6 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 21,75 \pm 5,80$ N= 156) ve 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 21,70 \pm 6,47$, N= 127) ile düşmanlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise 1-6 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 14,07 \pm 3,23$, N= 156) ve 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 13,55 \pm 3,81$, N= 127) ile sözel saldırganlık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin sözel saldırganlık ve düşmanlık alt boyutları arasında spor deneyimine göre anlamlı fark bulunmaktadır. Buna göre 1-6 yıl deneyime sahip sporcuların sözel saldırganlık ve düşmanlık düzeyleri 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporculardan anlamlı şekilde yüksektir ($p < 0,05$). Buna karşın Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ve genel saldırganlık boyutu arasında sporcuların deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.10. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 10)

Tablo 6.10.'da 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin Antrenör İle Çalışma Süresine göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Antrenör-sporcu ilişkisi alt boyutları için levene değerleri yakınlık için 0,0 ($p < 0,05$), bağlılık için 0,73 ($p > 0,05$) ve tamamlayıcılık için 0,34 ($p > 0,05$)'dir. Varyanslar Antrenör İle Çalışma Süresine göre yakınlık alt boyutunda homojen dağılmazken, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.10. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisinin Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması

Antrenör- Sporcu İlişkisi Ölçeği Alt Boyutları	1-2 Yıl		3 Yıl ve Üzeri		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Yakınlık	6,62	0,64	6,75	0,48	-1,84	0,00
Bağlılık	6,30	0,95	6,36	0,86	-0,49	0,73
Tamamlayıcılık	6,29	0,69	6,30	0,73	-0,07	0,33

Antrenör-sporcu ilişkisinin alt boyutları arasında elde edilen en yüksek ortalama değer antrenörleri ile 1-2 yıl arasında çalışma deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,62 \pm 0,64$, N= 177), 3 yıl ve üzeri ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,75 \pm 0,48$, N= 104) yakınlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük ortalama değer ise antrenörleri ile 1-2 yıl çalışma deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,294 \pm 0,69$, N= 177) ve 3 yıl ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 6,30 \pm 0,73$ N= 104) tamamlayıcılık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, antrenör-sporcu ilişkisi ölçeğinin yakınlık alt boyutunda Antrenör İle Çalışma Süresine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre 3 yıl ve daha fazla süredir antrenörleri ile çalışan sporcuların yakınlık puanları antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Antrenör-sporcu ilişkisi ölçeğinin bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında ise sporcuların Antrenör İle Çalışma Süresine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.11 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 11)

Tablo 6.11.'de 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının Antrenör İle Çalışma Süresine göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Altyapı

sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutları için levene değerleri yarışmaseverliği benimseme için 0,96 ($p > 0,05$), hileyi benimseme için 0,27 ($p > 0,05$) ve adilce kazanmayı korumak için 0,28 ($p > 0,05$)’dir. Yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme, adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında varyanslar Antrenör İle Çalışma Süresine göre homojen dağılım göstermektedir.

Tablo 6.101. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması

Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Ölçeği-2 Alt Boyutları	1-2 Yıl		3 Yıl ve Üzeri		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Yarışmaseverliği Benimseme	2,84	0,77	2,90	0,80	-0,63	0,96
Hileyi Benimseme	3,18	1,20	3,27	1,27	-0,60	0,27
Adilce Kazanmayı Korumak	3,70	0,89	3,75	0,96	-0,42	0,28

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer antrenörleri ile 1-2 yıl arasında çalışma deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 3,70 \pm 0,89$ N= 177) ve 3 yıl ve üzeri ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 3,75 \pm 0,96$, N= 104) ile adilce kazanmayı korumak alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise antrenörleri ile 1-2 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 2,84 \pm 0,77$, N= 177) ve 3 yıl ve üzeri ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 2,90 \pm 0,80$, N= 104) ile yarışmaseverliği benimseme alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği-2’nin yarışmaseverliği benimseme hileyi benimseme adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların antrenörle çalışma deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

6.12. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (Hipotez 12)

Tablo 6.12.'de 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında saldırganlığın Antrenör İle Çalışma Süresine göre karşılaştırılması amacı ile uygulanan bağımsız örneklemelerde t testi analizi sonuçları sunulmuştur. Saldırganlık alt boyutları için levene değerleri 0,03 ile 0,96 arasındadır Saldırganlığın sözel saldırganlık dışındaki tüm alt boyutlarında ve genel saldırganlık boyutunda varyanslar homojen dağılım göstermektedir. ($p > 0,05$).

Tablo 6.11. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Saldırganlığın Antrenör İle Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması

Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	1-2 Yıl		3 Yıl ve Üzeri		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
Sözel Saldırganlık	13,68	3,21	14,17	3,94	-1,09	0,03
Düşmanlık	21,66	6,20	21,82	5,96	-0,20	0,42
Öfke	17,86	4,99	17,73	5,22	0,20	0,73
Fiziksel Saldırganlık	20,99	6,56	19,63	6,77	1,66	0,56
Genel Saldırganlık	74,17	17,45	73,35	18,47	0,37	0,96

Saldırganlık alt boyutları arasında elde edilen en yüksek değer antrenörleri ile 1-2 yıl arasında çalışma deneyimine sahip sporcularda ($\bar{X}= 21,66 \pm 6,20$ N= 177) ve 3 yıl ve üzeri ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 21,82 \pm 5,96$, N= 104) ile düşmanlık alt boyutu için elde edilmiştir. En düşük değer ise 1-2 yıl deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 13,68 \pm 3,21$, N= 177) ve 3 yıl ve üzeri ve üzeri deneyime sahip sporcularda ($\bar{X}= 14,17 \pm 3,94$, N= 104) ile sözel saldırganlık alt boyutuna aittir.

Bağımsız örneklemelerde t test analiz sonuçlarına göre, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin sözel saldırganlık alt boyutunda sporcuların Antrenör İle Çalışma Süresine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre antrenörleri ile 3 yıl ve üzerinde çalışma deneyimine sahip sporcuların sözel

saldırganlık düzeyleri antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculara göre anlamlı biçimde yüksektir. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ve genel saldırganlık boyutu arasında sporcuların antrenörleri ile çalışma deneyimine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

6.13. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Yarışmaseverliği Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 13)

14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.13'te verilmiştir.

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.12. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Yarışmaseverliği Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	0,49	,747	0,46				
Branş	0,89	1,31	0,19				
Spor Deneyimi	0,13	0,21	0,83	0,12	0,01	0,00	0,98 (4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	0,01	0,11	0,91				
Model 2							
Cinsiyet	0,03	0,47	0,65				
Branş	0,07	1,02	0,31				
Spor Deneyimi	0,02	0,30	0,77				
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,00	-0,02	0,98	0,19	0,04	0,01	1,50 (7,280)
Bağlılık	0,20	1,94	0,05				
Yakınlık	-0,16	-1,74	0,08				
Tamamlayıcılık	0,06	0,66	0,51				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir (R=0,12; $R^2=0,01$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,00$; $F_{(4,280)} = 0,98$; $p>0,05$).

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin de özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir (R=0,19; $R^2=0,04$; Düzeltilmiş $R^2=0,01$; $F_{(7,280)} = 1,50$; $p>0,05$). Yapılan regresyon analizi sonuçları, ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme alt boyutunun anlamlı belirleyicisi olmadığını göstermiştir.

6.14. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Hileyi Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 14)

14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.14'te verilmiştir.

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.13. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Hileyi Benimsemenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	0,09	1,33	0,19				
Branş	0,08	1,23	0,22				
Spor Deneyimi	0,08	1,37	0,17	0,15	0,02	0,01	1,61 (4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,00	-0,07	0,94				
Model 2							
Cinsiyet	0,06	0,93	0,36				
Branş	0,05	0,69	0,49				
Spor Deneyimi	0,09	1,45	0,15				
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,01	-0,13	0,90	0,27	0,07	0,05	2,96* (7,280)
Bağlılık	0,23	2,31	0,02				
Yakınlık	-0,25	-2,71	0,01				
Tamamlayıcılık	0,14	1,68	0,09				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir ($R=0,15$; $R^2=0,02$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,01$; $F_{(4.280)}= 1,61$; $p>0,05$).

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve hileyi benimsemeyi açıklamaya katkısı %4'tür. Cinsiyet, branş, spor deneyimi ve Antrenör İle Çalışma Süresi ile birlikte antrenör-sporcu ilişkisi hileyi benimsemenin %5'ini açıklamaktadır. ($R=0,27$; $R^2=0,07$; Düzeltilmiş $R^2=0,05$; $F_{(7.280)}= 2,96$; $p<0,05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ($\beta=0.23$ $p<0.05$) alt boyutunun, hileyi benimsemeyi yordadığı ve bu değişken ile arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu, antrenör-sporcu ilişkisinin yakınlık ($\beta=-0.25$ $p<0.05$) alt boyutunun da hileyi benimsemeyi yordadığı ve bu değişken ile arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, tamamlayıcılık alt boyutu ile ise arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

6.15. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Adilce Kazanmayı Korumanın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 15)

14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının adilce kazanmayı korumak alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.15'te verilmiştir.

Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının adilce kazanmayı korumak alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.14. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Adilce Kazanmayı Korumanın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	0,10	1,45	0,15				
Branş	-0,11	-1,64	0,10				
Spor Deneyimi	0,07	1,17	0,24	0,15	0,02	0,01	1,47 _(4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	0,03	0,50	0,62				
Model 2							
Cinsiyet	0,11	1,73	0,09				
Branş	-0,09	-1,32	0,19				
Spor Deneyimi	0,08	1,29	0,20				
Ant. İle Çalışma Süresi	0,02	0,33	0,74	0,20	0,04	0,02	1,63 _(7,280)
Bağlılık	-0,04	-0,39	0,70				
Yakınlık	0,19	2,07	0,04				
Tamamlayıcılık	-0,09	-1,06	0,29				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir ($R=0,15$; $R^2=0,02$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,01$; $F_{(4,280)}= 1,47$; $p>0,05$).

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin de özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir ($R=0,20$; $R^2=0,04$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,02$; $F_{(7,280)}= 1,63$; $p>0,05$). Yapılan regresyon analizi sonuçları, ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının adilce kazanmayı korumak alt boyutunun anlamlı belirleyicisi olmadığını göstermiştir.

6.16. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Sözel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 16)

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın sözel saldırganlık alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.16’da verilmiştir.

Saldırganlığın sözel saldırganlık alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.15. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Sözel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	-0,02	-0,33	0,75				
Branş	0,27	4,03	0,00				
Spor Deneyimi	-0,02	-0,38	0,70	0,27	0,07	0,06	5,30* _(4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	0,01	0,16	0,88				
Model 2							
Cinsiyet	-0,01	-0,19	0,05				
Branş	0,26	3,87	0,00				
Spor Deneyimi	-0,03	-0,57	0,57				
Ant. İle Çalışma Süresi	0,03	0,47	0,64	0,30	0,09	0,07	3,94* _(7,280)
Bağlılık	-0,20	-2,06	0,04				
Yakınlık	0,05	0,53	0,60				
Tamamlayıcılık	0,05	0,62	0,53				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0,27$; $R^2=0,07$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,06$; $F_{(4,280)}= 5,30$; $p<0,05$). Birinci adımda girilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi değişkenleri sözel saldırganlık alt boyutunun %6'sını yordamaktadır. Branş ($\beta=0,27$, $p<0,05$) ile sözel saldırganlık alt boyutu arasında anlamlı pozitif ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve sözel saldırganlığı açıklamaya katkısı %1'dir. Cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresi ile birlikte antrenör-sporcu ilişkisi sözel saldırganlığın %7'sini açıklamaktadır. ($R=0,30$; $R^2=0,09$; Düzeltilmiş $R^2 = 0,07$; $F_{(7,280)}= 3,94$; $p<0,05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ($\beta=-0.20$ $p<0.05$) alt boyutu ile sözel saldırganlık arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları ile sözel saldırganlık arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

6.17. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Düşmanlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 17)

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın düşmanlık alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.17'de verilmiştir.

Saldırganlığın düşmanlık alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.16. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Düşmanlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	0,07	1,13	0,26				
Branş	0,17	2,56	0,01				
Spor Deneyimi	0,05	0,74	0,46	0,20	0,04	0,03	2,90* _(4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,05	-0,73	0,47				
Model 2							
Cinsiyet	0,08	1,22	0,22				
Branş	0,21	3,01	0,00				
Spor Deneyimi	0,04	0,60	0,55				
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,04	-0,63	0,53	0,29	0,09	0,06	3,70* _(7,280)
Bağlılık	-0,16	-1,58	0,12				
Yakınlık	0,07	0,72	0,47				
Tamamlayıcılık	-0,13	-1,62	0,11				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0,20$; $R^2=0,04$; Düzeltilmiş $R^2=0,03$; $F_{(4,280)}= 2,90$; $p<0,05$). Birinci adımda girilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi değişkenleri düşmanlık alt boyutunun %3'ünü yordamaktadır. Branş ($\beta=0,17$, $p<0,05$) ile düşmanlık alt boyutu arasında anlamlı pozitif ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve düşmanlığı açıklamaya katkısı %3'tür. Cinsiyet, branş, spor deneyimi ve Antrenör İle Çalışma Süresi ile birlikte antrenör-sporcu ilişkisi düşmanlığın %6'sını açıklamaktadır. ($R=0,290$; $R^2=0,09$; Düzeltilmiş

$R^2=0,06$; $F_{(7.280)}= 3,70$; $p<0,05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ve tamamlayıcılık alt boyutları ile düşmanlık arasında negatif yönlü ilişki olduğu, yakınlık alt boyutu ile düşmanlık arasında ise pozitif bir ilişki olduğu ancak bu ilişkilerin anlamlı olmadığı bulunmuştur.

6.18. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Öfkenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 18)

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın öfke alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.18’de verilmiştir.

Saldırganlığın öfke alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.17. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Öfkenin Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	0,01	0,12	0,90				
Branş	0,18	2,73	0,01				
Spor Deneyimi	-0,04	-0,67	0,50	0,20	0,04	0,03	2,77* _(4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,06	-0,90	0,37				
Model 2							
Cinsiyet	0,02	0,35	0,73				
Branş	0,19	2,81	0,01				
Spor Deneyimi	-0,05	-0,79	0,43				
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,04	-0,70	0,49	0,24	0,06	0,03	2,40* _(7,280)
Bağlılık	-0,20	-1,97	0,05				
Yakınlık	0,12	1,31	0,19				
Tamamlayıcılık	-0,02	-0,18	0,85				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0,20$; $R^2=0,04$; Düzeltilmiş $R^2=0,03$; $F_{(4,280)}= 2,77$; $p<0,05$). Birinci adımda girilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi değişkenleri öfke alt boyutunun %3'ünü yordamaktadır. Branş ($\beta=0,18$, $p<0,05$) ile öfke alt boyutu arasında anlamlı pozitif ilişkinin olduğu görülmüştür.

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin özgün katkısı model içerisinde düşük olmakla birlikte anlamlıdır ve öfkeyi açıklamaya katkısı %1'e yakındır. Cinsiyet, branş, spor deneyimi ve Antrenör İle Çalışma Süresi ile birlikte antrenör-sporcu ilişkisi öfkenin %3'ünü açıklamaktadır. ($R=0,24$; $R^2=0,06$;

Düzeltilmiş $R^2=0,03$; $F_{(7,280)}= 2,40$; $p<0,05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ($\beta=-0.20$ $p<0.05$) alt boyutu ile öfke arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları ile öfke arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

6.19. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Fiziksel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 19)

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın fiziksel saldırganlık alt boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.19’da verilmiştir.

Saldırganlığın fiziksel saldırganlık alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.18. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Fiziksel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	-0,08	-1,18	0,24				
Branş	0,10	1,41	0,16				
Spor Deneyimi	-0,07	-1,14	0,25	0,16	0,03	0,01	1,83 _(4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,10	-1,68	0,09				
Model 2							
Cinsiyet	-0,06	-0,96	0,34				
Branş	0,12	1,81	0,07				
Spor Deneyimi	-0,08	-1,39	0,17				
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,09	-1,44	0,15	0,30	0,09	0,07	3,77* _(7,280)
Bağlılık	-0,27	-2,76	0,01				
Yakınlık	0,13	1,47	0,14				
Tamamlayıcılık	-0,09	-1,12	0,26				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısı model içerisinde anlamlı değildir (R=0,16; $R^2=0,03$; Düzeltilmiş $R^2=0,01$; $F_{(4,280)}= 1,83$; $p>0,05$).

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve öfkeyi açıklamaya katkısı %6'dır. Cinsiyet, branş, spor deneyimi ve Antrenör İle Çalışma Süresi ile birlikte antrenör-sporcu ilişkisi fiziksel saldırganlığın %7'sini açıklamaktadır. (R=0,30; $R^2=0,09$; Düzeltilmiş $R^2=0,07$; $F_{(7,280)}= 3,77$; $p<0,05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık ($\beta=-0,27$ $p<0,05$) alt boyutu ile fiziksel saldırganlık arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, yakınlık ve

tamamlayıcılık alt boyutları ile öfke arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

6.20. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Genel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları (Hipotez 20)

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın genel saldırganlık boyutunun yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi Tablo 6.20’de verilmiştir.

Genel saldırganlık düzeyini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu hiyerarşik regresyon analizinde birinci adımda cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi, ikinci adımda ise antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları girilmiştir.

Tablo 6.19. 14-17 Yaş Arası Sporcularda Genel Saldırganlığın Yordanmasında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analiz Bulguları

	β	t	p	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	F(df)
Model 1							
Cinsiyet	-0,01	-0,08	0,93				
Branş	0,20	2,96	0,00				
Spor Deneyimi	-0,03	-0,45	0,65	0,20	0,04	0,03	2,93* _(4,280)
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,07	-1,10	0,27				
Model 2							
Cinsiyet	0,01	0,13	0,90				
Branş	0,22	3,29	0,00				
Spor Deneyimi	-0,04	-0,67	0,51				
Ant. İle Çalışma Süresi	-0,05	-0,86	0,39	0,30	0,09	0,07	3,96* _(7,280)
Bağlılık	-0,25	-2,56	0,01				
Yakınlık	0,12	1,28	0,20				
Tamamlayıcılık	-0,07	-0,90	0,37				

*p<0,05

Modele birinci adımda dahil edilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyiminin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0,20$; $R^2=0,04$; Düzeltilmiş $R^2=0,03$; $F_{(4,280)}= 2,93$; $p<0,05$). Birinci adımda girilen cinsiyet, branş, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma deneyimi değişkenleri genel saldırganlık boyutunun %3'ünü yordamaktadır. Branş ($\beta=0,20$, $p<0,05$) ile genel saldırganlık arasında anlamlı pozitif ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Modele ikinci adımda dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin özgün katkısı model içerisinde anlamlıdır ve genel saldırganlığı açıklamaya katkısı %4'tür. Cinsiyet, branş, spor deneyimi ve Antrenör İle Çalışma Süresi ile birlikte antrenör-

sporcu ilişkisi genel saldırganlığın %7'sini açıklamaktadır. ($R=0,30$; $R^2=0,09$; Düzeltilmiş $R^2=0,07$; $F_{(7,280)}= 3,96$; $p<0,05$). Yapılan regresyon analizi sonucunda ikinci adımda modele dahil edilen antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ($\beta=-0.25$ $p<0.05$) alt boyutu ile genel saldırganlık arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları ile genel saldırganlık arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın öncelikli amacı 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarını ve saldırganlığı belirlemedeki rolünü incelemektir. Çalışmanın ikincil amacı ise ele alınan değişkenler arasındaki ilişkinin cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre değişip değişmediğini ortaya koymaktır. Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular, literatürde daha önce antrenör-sporcu ilişkisi, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumları ve saldırganlık konuları ile ilgili yapılmış araştırmalar bağlamında tartışılmıştır. Bölümün sonunda araştırmanın amacı doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

7.1. Tartışma

7.1.1. 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisinin cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre karşılaştırılması (Hipotez 1-4-7-10)

14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin cinsiyete göre karşılaştırılması için yapılan analizlerde sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinde cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre erkek ve kız sporcular antrenör-sporcu ilişkisinin, sırasıyla duygu, düşünce ve davranışları yansıtan yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık boyutlarında birbirleriyle benzer puanlar elde etmişlerdir.

Çalışmada elde edilen, antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinde cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı bulgusu literatürdeki birçok çalışma ile desteklenmektedir. Keskin ve arkadaşları (2018) çeşitli bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, Selağzi ve Çepikkurt (2015) üniversite öğrencisi takım ve bireysel sporcularda ve Kassim ve ark. (2019) netbol, futbol ve çim hokeycileri ile yaptıkları çalışmalarda antrenör-sporcu ilişkisinde cinsiyetlere göre bir farklılık olmadığını göstermişlerdir. Buna karşın literatürde cinsiyetlere göre antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinde farklılıklar olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur. Jowett ve Carolis'in 2003 yılında yaptıkları bir çalışmada kadın sporcuların antrenör-sporcu ilişkisinin tüm alt boyutlarında erkek sporcularda daha

yüksek puanlar elde etmiştir (akt. Jowett ve Nezlek, 2012). Başka bir çalışmada da kadın sporcuların tamamlayıcılık alt boyutu puanlarının erkek sporculara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Jowett & Clark-Carter, 2006).

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu, antrenör ve sporcu ilişkisi kalitesinde spor branşına göre anlamlı bir fark olmadığı şeklindedir. Kılıç ve İnce (2020)'nin çeşitli branşlardan 12-14 yaş arasındaki 314 sporcuyla yaptıkları çalışmada ve Selağzı ve Çepikkurt 2015 yılında yürüttükleri çalışmada takım sporları ve bireysel spor yapan sporcular arasında antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen bulguların aksine Güllü (2018) çalışmasında antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık alt boyutunda bireysel sporcuların daha yüksek puanlar elde ettiklerini, diğer alt boyutlarda spor branşına göre anlamlı farklılıklar bulunmadığını ifade etmiştir. Keskin ve ark. (2018) ise takım sporcularında antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin bireysel sporculara göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Rhind, Jowett ve Yang (2012) tarafından yürütülen çalışmada da bireysel sporcuların antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ve yakınlık alt boyutlarında takım sporcularına göre daha yüksek puanlar elde ettikleri; Fehr (2017)'nin çalışmasında ise tüm alt boyutlarda bireysel sporcular lehine anlamlılık görüldüğü bildirilmiştir. Doğası gereği bireysel sporlarda, antrenör ve sporcuların takım sporlarına kıyasla göre daha yoğun bir ilişkilerinin olması dolayısıyla antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin bireysel sporlarda daha yüksek olması beklenebilir ve olağan bir durumdur. Bununla birlikte ülkemizde yapılan çalışmalarda bireysel sporlar ve takım sporları arasında antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi bakımından fark bulunmamış veya takım sporları lehine farklılık olduğu, batıda yapılan çalışmalarda ise farklılıkların genellikle bireysel sporlar lehine olduğu görülmüştür. Bu durumun batıda bireysel, ülkemizde ise kolektivist kültürün hakim olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin spor deneyimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve 1-6 yıl spor deneyimine sahip sporcuların, antrenör-sporcu ilişkisinin yakınlık alt boyutunda 7 yıl ve üzeri sporculara göre anlamlı biçimde daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında ise sporcuların spor

deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Elde edilen bulgular literatürle büyük ölçüde uyumluluk göstermektedir. Spor deneyiminin sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi algılarını etkilediğine dair yeterli ampirik veri bulunmamaktadır (Jowett, 2008). Fehr (2017) lise öğrencisi sporcularla yaptığı çalışmada antrenör-sporcu ilişkisinin tüm alt boyutlarında birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerinden daha yüksek skorlar elde ettiğini bulmuştur. Başka bir çalışmada ise sporcuların deneyimlerinin antrenör-sporcu ilişkisine anlamlı bir etki etmediği görülmüştür (Güllü, 2018). Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada da hentbolcularda spor deneyiminin antrenör-sporcu ilişkisinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bildirilmiştir (Çoban, 2019). Rottensteiner ve arkadaşları (2015) ve Txi (2019)'nin bulguları da antrenör-sporcu ilişkisinin altyapı sporcularının ne kadar süredir sporla uğraştığı ile ilgili olmadığını söylemektedir. Bu çalışmada spor deneyimi daha az olan sporcuların yakınlık alt boyutu puanlarının daha deneyimli sporculara göre daha yüksek olmasının nedeni, örneklem grubunun ergenlik dönemi sporcularını kapsaması ve daha az deneyimi olan sporcuların genelde yaşları daha küçük olanlar olması ve ergenlik döneminde model alma davranışının etkili olması olabilir. Antrenörler sporcular için aynı zamanda rol model olmakta ve sporcular model aldığı kişileri doğal olarak duygusal olarak kendilerine yakın hissetmektedir.

Çalışmada elde edilen bir diğer bulgu da antrenör-sporcu ilişkisinin, sporcuların antrenörleri ile çalışma süresine göre karşılaştırıldığında 3 yıl ve daha fazla süredir antrenörleri ile çalışan sporcuların yakınlık puanlarının antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında ise sporcuların antrenörle çalışma deneyimine göre anlamlı bir fark olmadığı şeklindedir. Bu bulgular literatürdeki bazı çalışmalar tarafından desteklenmektedir. Jowett (2008) antrenörleri ile 3 yıl ve daha uzun süredir çalışan sporcuların, antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculara kıyasla daha yüksek olduğunu, Jowett ve Nezlek (2012) de antrenörle çalışma süresi arttıkça yakınlık ve bağlılık düzeyinin arttığını vurgulamıştır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada ise antrenör ile çalışma süresinin antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık alt boyutu ile pozitif ilişkili olduğu ve antrenörle çalışma süresi arttıkça bağlılık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir (Selağzı ve Çepikkurt, 2015). Abakay (2010)'ın çalışmasında elde edilen bulgular da benzer

niteliktedir. Buna karşın başka bir çalışmada ise antrenör-sporcu ilişkisinin herhangi bir alt boyutunda sporcuların antrenörle çalışma süresi açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Rottensteiner ve ark., 2015). Antrenörle çalışma süresi arttıkça ilişki kalitesinin artması son derece normaldir zira ilişki ne kadar uzun olursa yatırım o kadar fazla olur. Kelley ve arkadaşları (2003) ilişkiye yapılan yatırımların geleceğin yapı taşları olduğunu ve tarafların sonunda büyük bir ödül ve memnuniyet gibi olumlu duygular elde etmek için her zaman ilişkiye katkıda bulunduklarını belirtmiştir.

7.1.2. 14-17 yaş arası sporcularda altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre karşılaştırılması (Hipotez 2-5-8-11)

14-17 yaş arası sporcularda ahlaki karar alma tutumlarının cinsiyete göre karşılaştırılması için yapılan analizlerde sporcuların yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Türkiye'deki bocce ve dart sporcularının ahlaki karar alma tutumlarını inceleyen çalışmanın bulguları bu sonuçları destekler niteliktedir (Arslan, 2018). Elde edilen bulgular literatürle paralellik göstermemektedir. Lee ve arkadaşları (2007) hileyi benimseme ile yarışmaseverliği benimseme alt boyutlarında erkek sporcuların kız sporculara kıyasla daha yüksek skorlar elde ettiklerini, adilce kazanmayı korumak alt boyutunda ise kızların skorlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Gürpınar (2014)'ın ahlaki karar alma tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmada da sporcuların ahlaki karar alma tutumları puanlarının tüm alt boyutlarda kız sporcular lehine anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Benzer biçimde Yıldız ve arkadaşlarının (2019) yürüttükleri çalışmada elde edilen ahlaki karar alma tutumları puanları tüm alt boyutlarda kız sporcular lehine olmuştur.

Yapılan çalışmada 14-17 yaş arası sporcuların spor branşına göre ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların branşına göre anlamlı bir fark bulunmazken, hileyi benimseme boyutunda bireysel sporcuların puanlarının takım sporcularına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde ülkemizde güreş ve

basketbol sporcuları ile yapılan çalışmada güreşçilerin yarışmaseverliği benimseme boyutunda basketbolculara göre daha yüksek puanlar elde etmişlerdir (Arslan ve ark., 2018). Çalışmamızda bireysel sporcu popülasyonunu çoğunlukla dövüş sporcularının oluşturması dikkate değerdir. Mouratidou ve arkadaşlarının 2007 yılında yaptığı çalışma, fiziksel temas düzeyi ile ahlaki gelişim düzeyi arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum dövüş sporlarının ve temaslı sporlarının özgün yapısı ve rekabetçi ortamı ile ilgili olabilir. Çalışmada elde edilen bulguların aksine Lee ve arkadaşları (2013) takım sporu yapan sporcuların bireysel spor yapan sporculardan hileyi benimseme ve yarışmaseverliği benimseme alt boyutlarında daha yüksek puanlar aldıklarını ancak adilce kazanmayı korumak alt boyutunda spor branşına göre anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir.

Çalışmada 14-17 yaş arası sporcularda ahlaki karar alma tutumları sporcuların spor deneyimlerine göre incelenmiş ve yarışmaseverliği benimseme, hileyi benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların spor deneyimlerine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Arslan (2018) spor deneyimi ile ahlaki karar alma tutumları arasında anlamlı bir ilişki gözlemlememiştir. Üniversitelerde eğitim gören öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının incelendiği çalışmada spor deneyimi ile yarışma severliği benimseme ve adilce kazanmayı koruma alt boyutlarına arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bildirilmiştir (Atalay, 2016). Elde edilen sonuçlarla çelişen çalışmalar da literatürde mevcuttur. Örneğin ortaokul ve lise öğrencisi sporcularla yapılan çalışmada spor deneyimi arttıkça hileyi ve yarışmaseverliği benimseme düzeylerinin de arttığı, adilce kazanmayı koruma düzeyinin is farklılaşmadığı görülmüştür (Gürpınar, 2014). Böyükelhan ve arkadaşlarının (2019) yürüttüğü çalışmada da spor deneyimi ile yarışmaseverlik düzeyinin doğru orantılı olduğu bildirilmiştir.

Çalışmanın diğer bir bulgusu da 14-17 yaş arası sporcularda ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutlarında sporcuların antrenörle çalışma süresine göre anlamlı bir fark olmadığı yönündedir. Literatürde altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarını antrenörle çalışma süresi açısından ele almış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada antrenör ile çalışma süresi açısından anlamlı bir fark

bulunmamasının nedeni, sporcuların çoğunlukla takım sporcularından oluşması ve takım sporlarında antrenörlerin yaş gruplarına göre değişmesi nedeniyle sporcuların bir antrenörle değer yarılarını etkileyecek kadar uzun süre çalışma imkanı bulamaması olduğu düşünülmektedir.

7.1.3. 14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenör ile çalışma süresine göre karşılaştırılması (Hipotez 3-6-9-12)

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlık cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve sözel saldırganlık, düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ve genel saldırganlık düzeyi arasında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Aynı şekilde Yıldırım ve Abakay (2015) kadın ve erkek hokeycilerin saldırganlık düzeylerini incelemiş ve cinsiyete göre bir farklılığa rastlanmadığını bildirmişlerdir. Curran (2012) ve Keskin (2015)'in bulguları da cinsiyet ve saldırganlık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklindedir. Atay (2013) ise öfke, sözel saldırganlık ve genel saldırganlık düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığını ancak erkek sporcuların fiziksel saldırganlık, kız sporcuların ise düşmanlık düzeylerinin anlamlı biçimde farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Çeşitli çalışmalarda da (Bostancı ve ark., 2017; Dalbudak ve Dorak, 2014; Azaiez, 2013) erkek sporcuların saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmacılara göre bu fark sadece biyolojik faktörlerden değil büyük ölçüde sosyal ve kültürel kaynaklanmaktadır. Tarihsel olarak erkekler icat ettiği ve maskülen erkekliği ve saldırganlığı sergileme işlevi gören spor ve sportif ortam, erkek sporcuların daha saldırgan davranışlar göstermesine zemin hazırlamaktadır (akt. Azaiez ve ark., 2013). Yapılan çalışmada cinsiyetler arasında farklılık görülmemesi, kız sporcular arasında saldırgan davranışların branşın doğasında olduğu dövüş sporlarından önemli sayıda katılımcı bulunmasından kaynaklı olabilir.

Çalışmada katılımcıların saldırganlık düzeyleri spor branşı değişkenine göre incelenmiş ve takım sporu ve bireysel spor yapan katılımcılar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu bulguları destekler nitelikte olan çalışmalar mevcuttur. Örneğin 13-15 yaş arasındaki görme engelli sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelendiği bir araştırma da saldırganlık alt boyutları ve spor branşı

arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Dalbudak ve Dorak, 2014). Atay (2013) de aynı şekilde genel saldırganlık düzeyi ve saldırganlık alt boyutlarında bireysel ve takım sporları ile uğraşan sporculara arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmiştir. Aksine Işık ve arkadaşları (2017), Çakır (2014) ve Curran (2012) takım sporları yapan sporcularının, Tutkun ve arkadaşları (2017), Kafalı ve arkadaşları (2017) ise bireysel sporcuların daha saldırgan tutumlara sahip olduğuna yönelik bulgular elde etmişlerdir.

Gerçekleştirilen çalışmada 1-6 yıl arası spor deneyimine sahip sporcuların sözel saldırganlık ve düşmanlık düzeylerinin 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporculardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ve genel saldırganlık düzeyi arasında sporcuların deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç üzerinde araştırmanın örneklem grubunun yaş aralığının erken dönemlerinde saldırgan davranışların sıklığının fazla olması ve antrenörle kurulan ilişkinin olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir. 414 boksörle yapılan ve spor deneyimi ile saldırganlığın tüm alt boyutları arasında negatif bir ilişki olduğu görülen çalışma da elde edilen bulguları desteklemektedir (Chen ve ark., 2019). Buna karşın bazı çalışmalarda da spor deneyimi ve saldırganlık boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Curran, 2012; Braun ve ark., 2019).

Araştırmanın demografik değişkenlere göre son bulgusu 14-17 yaş arası sporcularda antrenörleri ile 3 yıl ve üzerinde çalışma deneyimine sahip sporcuların sözel saldırganlık düzeyleri antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculara göre anlamlı biçimde yüksektir. Saldırganlığın düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ile genel saldırganlık düzeyi arasında sporcuların antrenörleri ile çalışma süresine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Literatürde saldırganlığı antrenörle çalışma süresi bağlamında ele almış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte gerek saldırganlığı inceleyen çalışmalar, hiç kimsenin dış dünyadan soyut biçimde yaşamadığını ve kararlarını ve davranışlarını tek bir kişinin değil içinde yaşadığı toplum tarafından şekillendirildiğini ve bu durumun sporcular için de geçerli olduğunu belirtmektedir (Guivernau & Duda, 2002).

Çalışmadan elde edilen sonuçlar ile literatürde cinsiyet, spor deneyimi, spor branşı ve antrenörle çalışma süresi gibi demografik özelliklere göre antrenör-sporcu ilişkisinin, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının ve saldırganlığın değişip değişmediğini inceleyen çalışma bulguları ele alındığında, bulguların yer yer farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bu durum çalışmaların yapıldığı örneklem gruplarının demografik değişkenler açısından farklılık göstermesi dolayısıyla olabileceği gibi, kültürel farklılıklardan ve kullanılan ölçüm araçlarından da kaynaklanmış olabilir.

7.1.4. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolü (Hipotez 13-14-15)

14-17 yaş arası sporcularda ahlaki karar alma tutumlarının yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolü incelendiğinde antrenör-sporcu ilişkisi, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarının yordayıcısı olmadığı, hileyi benimseme alt boyutunun ise yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık alt boyutu ile hileyi benimseme arasında pozitif yönlü, yakınlık alt boyutu ile hileyi benimseme arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Başka bir deyişle göre sporcuların rakibe veya hakeme yakalanmadan ve ceza almadan kuralları ihlal etme eğilimleri antrenörleri ile bağlılık düzeyleri ile doğru orantılı, yakınlık düzeyleri ile ters orantılıdır.

Vallerand ve Losier'in (1994) belirttiği gibi, sporcuların oyuna dair tutumlarını kavramak (ör. rakiplerine saygı gösterip göstermedikleri veya hile davranışlarında bulunup bulunmadıkları), spora katılımlarının altında yatan nedenleri bilirsek daha kolay hale gelir. Bu bağlamda spor psikolojisi araştırmacıları sporcuların ahlaki davranışlarını ve yargılarını (Proios, 2014; Kavussanu ve ark., 2013; Graham, 2017; Ring ve Hurst, 2019) ve antrenörleri ahlaki yapılanmanın başlıca aktörlerinden biri olarak (Peláez ve ark., 2013; Hodge & Lonsdale, 2011; Cruz ve ark., 2018) ele alan birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada da sporcuların anti-sosyal (hileyi benimseme ve yarışmaseverliği benimseme) ve olumlu sosyal (adilce kazanmayı korumak) davranışlarının antrenör-sporcu ilişkisinden ne şekilde etkilendiği test edilmiştir. Yapılan çalışmada antrenörlerine daha bağlı

sporcuların hileyi benimseme düzeylerinin daha yüksek bulunmasında, her ne pahasına olursa olsun kazanma anlayışının günümüz spor kültürüne hakim olması; antrenörlerin de bu kültürün oluşmasındaki katkısının yadsınamayacağı ve altyapı sporcularının da bu anlayışın hakim olduğu şartlarda yetişiyor olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi yükseldikçe, sporcuların antrenörlerinin ahlaki standartlarını kabul etmeye daha eğilimli olduğunu göstermektedir (akt. Peláez ve ark., 2013). Long ve arkadaşları (2006) da müsabakalarda kuralların nasıl algılandığını inceledikleri çalışmada sporcular, antrenörlerin kurallara uymalarını istediklerini; fakat müsabaka sonucunun önemli olduğu durumlarda antrenörlerin sporcuları olumsuz ahlaki davranışlara yönlendirdiğini, bunlara izin verdiğini veya bu nedenle sporcuları kınamadığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde başka bir çalışmada antrenörlerin kazanma beklentilerinin sporcuların sportmence davranışlarını etkilediği ve bu durumun özellikle spor deneyimi daha az olan sporcularda daha belirgin olduğu görülmüştür (Stornes, 2001). Bolter (2010) da antrenörlerini kazanmaya öncelik veren sporcuların rakiplere karşı antisosyal davranışlarda daha yüksek puan aldıklarını bildirmiştir. Traclet ve arkadaşları (2011) da önemli bir pozisyon için rekabet etmek, rakiplerin gözünü korkutmak veya antrenörün her ne pahasına olursa olsun başarı beklentileri, sporcuların hile yapma ve agresif olma ihtiyacı hissetmesine neden olabildiğini ve bu sebeple, sporcuların antrenörlere sorumlulukları dolayısıyla normalde kullanmayacakları haksız taktikleri kullanabildiklerini belirtmiştir.

Yapılan çalışmada antrenör-sporcu ilişkisinin, antrenör ve sporcu arasında karşılıklı saygı, güven ve değer vermeyi ifade eden yakınlık alt boyutunun ahlaki karar alma tutumlarının sakatlık numarası yapma, zaman geçirme ve rakibi sinirlendirme gibi davranışları içeren hileyi benimseme alt boyutunun negatif yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Cairney ve arkadaşları (2018) da sporcular ve antrenörleri arasındaki pozitif ilişki ve uyumun, olumlu sosyal davranışlar gibi birçok pozitif etkisi olduğunu ifade etmiştir. Başka bir çalışmada da benzer şekilde antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi yüksek olan sporcularda anti-sosyal davranışların seyrek, olumlu sosyal davranışların ise daha sık görüldüğü bildirilmiştir (Rutten ve ark., 2007).

Organize spor faaliyetlerine katılım, gençlerin arzulanan birçok özelliği (öz disiplin, ahlaki gelişim, işbirliği gibi) öğrenmesine yardımcı olmakla birlikte ve psikolojik sağlıkları açısından da oldukça yararlıdır (Duda ve Ntoumanis, 2005). Gelişimsel literatür, aile dışındaki önemli kişilerle kurulan pozitif ilişkilerin olumsuz davranışları azaltmada ve olumlu gelişimsel deneyimler yaşanmasında büyük rolünün olduğunu altını çizmektedir (akt., Ntoumanis ve ark., 2012). Antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi gerek bu faydaların yaşanmasında, gerek sporcuların ahlaki davranışlarını etkilemesi açısından kilit bir role sahiptir. Bu bağlamda elde edilen bulgular literatürle büyük ölçüde uyumludur ve yapılmış birçok çalışma tarafından desteklenmektedir.

7.1.5. Saldırganlığın yordanmasında antrenör-sporcu ilişkisinin rolü (Hipotez 16-17-18-19-20)

Yapılan analizler sonucunda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin 14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın alt boyutlarını ve genel saldırganlığı yordadığı; sözel saldırganlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ve genel saldırganlık ile antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, yakınlık ve tamamlayıcılık alt boyutları ile aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Bandura'nın (1973) sosyal öğrenme kuramına göre davranışlar çevreden gözlem yoluyla öğrenilir. Bu bağlamda, stres, öfke veya hayal kırıklığı gibi durumlarda olumlu duygusal tepkiler gösteren pozitif bir rol modelin varlığı, sporcuların saldırgan davranışlar gösterme olasılığını azaltabilir. Worthy (2017) yaptığı çalışmada sporcuların ilişkiye bağlı olduklarında ve en önemlisi ilişkinin işbirliğini yansıttığını düşündüklerinde düşünce ve duyguları kontrol etme konusunda daha güçlü bir yeteneğe sahip olduğunu ve antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi yüksek sporcuların daha az saldırganlık gösterdiğine dikkat çekmektedir. Başka bir çalışmada da antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi arttıkça saldırganlık gibi antisosyal davranışlar görülme sıklığının azaldığı bulunmuştur (Vierimaa ve ark., 2018). Çeşitli branşlardan 14-17 yaş arasındaki 467 sporcu ile yapılan araştırmada antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin yüksek olmasının saldırganlık gibi antisosyal

davranışların görülme olasılığını azalttığını göstermiştir (Rutten, 2011). Choi ve arkadaşları (2019) da antrenör-sporcu ilişkisi, saldırganlık ve çeşitli değişkenlerin ilişkisini inceledikleri ve 294 sporcunun katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmada antrenör-sporcu ilişkisi ve saldırganlık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu antrenör-sporcu ilişkisinin saldırganlığın negatif yordayıcısı olduğunu bildirmişlerdir.

Antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarını ve saldırganlık düzeylerini belirlemedeki rolünü inceleyen bu çalışma literatürdeki birçok çalışma ile sonuçları bakımından benzerlik göstermektedir. Farklı yaş gruplarında, farklı spor branşlarında ve farklı kültürlerde yapılan çalışmalar sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin ahlaki tutum ve davranışlar ile saldırganlığın yordayıcısı olduğunu göstermiştir.

7.2. Sonuç Ve Öneriler

Bu bölümde 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarını ve saldırganlığı belirlemedeki rolünü incelemek ve bu faktörlerin sporcuların cinsiyetleri, spor branşı, spor deneyimleri ve antrenörleri ile çalışma süreleri açısından ele alınması ile ilgili yapılan araştırmanın sonuçları ve önerileri yer almaktadır.

7.2.1 Sonuçlar

14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin sporcuların cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenörleri ile çalışma süresine göre karşılaştırılması ile ilgili sonuçlar şu şekildedir:

- i. Antrenör-sporcu ilişkisinin yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark yoktur.
- ii. Antrenör-sporcu ilişkisinin yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların branşına göre anlamlı bir fark yoktur.
- iii. Antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların spor deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunmazken, yakınlık alt boyutunda 1-6 yıl deneyime sahip sporcuların puanları 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporculardan anlamlı biçimde yüksek olduğu görülmüştür.
- iv. Antrenör-sporcu ilişkisinin bağlılık ve tamamlayıcılık alt boyutlarında sporcuların antrenör ile çalışma süresine göre anlamlı bir fark bulunamazken, yakınlık alt boyutunda 3 yıl ve daha fazla süredir antrenörleri ile çalışan sporcuların puanlarının antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculardan anlamlı biçimde düşük olduğu görülmüştür.

14-17 yaş arası sporcularda ahlaki karar alma tutumlarının sporcuların cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenörleri ile çalışma süresine göre karşılaştırılması ile ilgili sonuçlar şu şekildedir:

- i. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutlarında sporcuların cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark yoktur.

- ii. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının yarışmaseverliği benimseme ve adilce kazanmayı korumak alt boyutlarında sporcuların branşına göre anlamlı bir fark yok bulunmazken, hileyi benimseme alt boyutunda bireysel sporcuların hileyi benimseme alt boyut puanlarının takım sporcularından anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür.
- iii. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutlarında sporcuların spor deneyimlerine göre anlamlı bir fark yoktur.
- iv. Altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının alt boyutlarında sporcuların antrenörle çalışma deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

14-17 yaş arası sporcularda saldırganlığın sporcuların cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi ve antrenörleri ile çalışma süresine göre karşılaştırılması ile ilgili sonuçlar şu şekildedir:

- i. Saldırganlığın alt boyutlarında ve genel saldırganlık düzeyinde sporcuların cinsiyetine göre anlamlı bir fark yoktur.
- ii. Saldırganlığın alt boyutlarında ve genel saldırganlık düzeyinde sporcuların branşlarına göre anlamlı bir fark yoktur..
- iii. Saldırganlığın öfke ve fiziksel saldırganlık alt boyutları ile genel saldırganlık düzeyinde sporcuların deneyimlerine göre anlamlı bir fark bulunmazken, sözel saldırganlık ve düşmanlık alt boyutlarında 1-6 yıl deneyime sahip sporcuların sözel saldırganlık ve düşmanlık düzeylerinin 7 yıl ve üzeri deneyime sahip sporculardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür.
- iv. Saldırganlığın düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutları ve genel saldırganlık düzeyine arasında sporcuların antrenörleri ile çalışma deneyimine göre anlamlı bir fark bulunmazken, sözel saldırganlık alt boyutunda antrenörleri ile 3 yıl ve üzerinde çalışma deneyimine sahip sporcuların sözel saldırganlık düzeylerinin antrenörleri ile 2 yıl ve daha az süredir çalışan sporculara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu görülmüştür.

14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarını ve saldırganlığı belirlemedeki rolü ile ilgili sonuçlar şu şekildedir:

- i. Antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık alt boyutunun altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunun pozitif, yakınlık alt boyutunun ise hileyi benimsemenin negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür.
- ii. Antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık alt boyutunun saldırganlığın sözel saldırganlık, öfke, fiziksel saldırganlık alt boyutlarının ve genel saldırganlığın negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür.

7.2.2. Öneriler

- i. Araştırmanın örneklem grubu hem takım sporcularından hem de bireysel sporculardan oluşmaktadır ancak örneklem takım sporcuları lehine dengesizdir. Aynı şekilde cinsiyet açısından da erkek sporcuların oranı kız sporculara göre fazladır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda spor dallarının çeşitliliğinin artırılması, spor branşı ve cinsiyet açısından dengenin gözetilmesi daha sağlıklı sonuçların elde edilmesini sağlayabilir.
- ii. Araştırmada 14-17 yaş arasındaki sporcuların ahlaki karar alma tutumları ve saldırgan davranışlarını belirlemede sporcuların antrenörleri ile ilişkilerinin etkisi incelenmiştir. Çocukluk ve ergenlik döneminde tutum ve davranışların şekillenmesinde bireyler için önemli kişilerin rolü büyüktür. Bu bağlamda ileride yapılacak çalışmalarda ebeveyn, arkadaş grubu ve takım arkadaşlarının ahlaki tutumlar ve saldırganlık üzerindeki etkisi incelenebilir.
- iii. Antrenör-sporcu ilişkisi, ahlaki tutumlar ve saldırganlık üzerine yapılan çalışmalar literatürde oldukça sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda antrenör-sporcu ilişkisinin ahlaktan uzaklaşma, ahlaki gelişim ve ahlaki olgunluk gibi kavramlarla ve antisosyal davranışlar kadar olumlu sosyal davranışlara etkisini incelemek alana önemli katkı sağlayacaktır.

- iv. Yapılan çalışmada antrenör-sporcu ilişkisi yalnızca sporcu formu kullanılarak ölçülmüştür. Diğer çalışmalar Antrenör-Sporcu İlişkisi Ölçeği'nin antrenör formunu da uygulayarak bu ilişkiyi iki yönlü ölçebilir ve antrenör-sporcu ilişkisini çeşitli değişkenlerle incelerken özgün bir veri ile çalışma imkanı elde edilebilir.
- v. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İleriki çalışmalarda nitel araştırma yöntemi kullanılabilir ve her iki yöntem birlikte kullanılarak yöntemler arasındaki farklar incelenebilir.
- vi. Yapılan çalışmada antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık alt boyutunun, altyapı sporcularında ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunun pozitif görülmüştür. Bu sonucun kazanma odaklı spor kültüründen kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle karakter ve ahlaki gelişim odaklı eğitim programları düzenlenerek spor psikologları ve mentorları tarafından altyapı sporlarında sporculara, antrenörlere ve ebeveynlere eğitimler verilebilir.
- vii. Çalışmadan elde edilen bulgular antrenör-sporcu ilişkisinin yakınlık alt boyutunun ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimseme alt boyutunun negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür. Bu sonuç antrenörlerin, sporcuların antisosyal tutum ve davranışlar geliştirmesinde önleyici rol oynadığına işaretir. Bu amaçla antrenörlere yönelik antrenör-sporcu ilişkisinin geliştirilmesine yönelik programlar düzenlenebilir. Bu sayede sporcuların psikososyal gelişimleri desteklenirken performanslarının artması da sağlanmış olur.
- viii. Yapılan çalışmada antrenör-sporcu ilişkisinin bağıllık alt boyutunun saldırganlığın negatif yordayıcı olduğu görülmüştür. Bu sonuç antrenör-sporcu ilişkisi kalitesi arttıkça altyapı sporcularında saldırgan davranışların görülme sıklığının azaldığını göstermektedir. Saldırganlığı ölçmek için kullanılan aracın spora özgü olmadığı göz önüne alındığında, sporcuların antrenörleri ile ebeveyn ve öğretmenleri arasındaki iletişimin güçlendirilmesine yönelik atılacak

adımlar hem sporcuların psikososyal gelişimleri hem de ülkemizde yetişen sporcuların niteliği açısından olumlu etkisi olacaktır.

8. KAYNAKÇA

- Abakay, U. (2010). Futbolcu Antrenör İletişiminin Farklı Statülerdeki Futbolcuların Başarı Motivasyonu İlişkisi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Adie, J. W., & Jowett, S. (2010). Meta-perceptions of the coach–athlete relationship, achievement goals, and intrinsic motivation among sport participants. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(11), 2750-2773.
- Ahmad, H. (2014). The coach-athlete relationship in the Middle East: Cultural considerations (Doctoral dissertation, © Hasan Ahmad).
- Alemdağ, S. (2019). Investigation of prosocial and antisocial behaviors of young athletes in terms of moral decision making attitudes. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 23(3), 112-117.
- Almeida, S. (2018). What makes up the Coach-Athlete Relationship? (Doctoral dissertation, University of Southampton).
- Altıntaş, A., Çetinkalp, Z. K., & Aşçı, F. H. (2012). Antrenör-Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 119-128.
- Anderson, S. N. (2018). Exploring Predictors of the Coach-Athlete Relationship: Passion, Perfectionism, and Leadership Behaviors.
- Arslan, F., Ziyagil, M. A., & Bastik, C. (2018). Examination of Moral Decision-Making Attitudes of Elite Male Basketball Players and Wrestlers According to Variables of Sport Experience and Mother, Father Education. *Universal Journal of Educational Research*, 6(3), 378-385.
- Aşçı, F. H., Kelecek, S., & Altıntaş, A. (2015). The Role of Personality Characteristics of Athletes in Coach–Athlete Relationships. *Perceptual and motor skills*, 121(2), 399-411

- Atalay, A. (2016). Türkiye’de üniversitelerde eğitim gören öğrenci sporcuların ahlaki karar alma tutumları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(31), 53-66.
- Atay, E. (2013). Impact of sports and social activities participation on aggression level. *International Journal of Academic Research*, 5(5), 169-173.
- Avcı, K. S., Çepikkurt, F., & Kale, E. K. (2018). Examination of the relationship between coach-athlete communication levels and perceived motivational climate for volleyball players. *Universal Journal of Educational Research*, 6(2), 346-353.
- Azaiez, F., Chalhaf, N., Ghattassi, K., Achour, K., & Cherif, A. (2013). Football and Aggressiveness According To the Gender. *Jurnal IJES*, 2(4), 49-52.
- Balıkçı, R. (2018). Çocuklarda ve ergenlerde çevrimiçi oyun bağımlılığı ve agresif davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1978). Social learning theory of aggression. *Journal of communication*, 28(3), 12-29.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 4, 1175-1184.
- Bandura, A. (1994). Social cognitive theory, In J. Bryant, & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 61-90). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Behan, C. M. (2016). A comprehensive understanding of the coach-athlete relationship: a post-secondary Canadian team sport perspective (Doctoral dissertation).
- Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: examination and reformulation. *Psychological bulletin*, 106(1), 59.
- Biçer T. (2002). *Kazanmak Beyinde Başlar*, Beyaz Yayınları, İstanbul, s.135

- Biçer T. (2006). Şampiyonluk Psikolojisi, Beyaz Yayınları, İstanbul, s.6
- Boardley, I. D., & Kavussanu, M. (2011). Moral disengagement in sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 4(2), 93-108.
- Bolter, N. D. (2010). Coaching for Character: Mechanisms of Influence on Adolescent Athletes" Sportsmanship (Doctoral dissertation, University Of Minnesota).
- Bolter, N. D., & Weiss, M. R. (2012). Coaching for character: Development of the Sportsmanship Coaching Behaviors Scale (SCBS). *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 1(2), 73.
- Bostancı, Ö., Oda, B., Şebin, K., & Erail, S. (2017). 11–13 Yaş Öğrencilerin Spor Yapma Durumlarına Göre İyimserlik İle Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 205-217.
- Böyükelhan, E., Özdilek, Ç., Kaya, T., & Öztürk, Y. M. (2019) Bazi Değişkenlere Göre Öğrenci Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarının İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 172-180.
- Braun, Á., Oláh, A., Bergier, J., & Ács, P. (2019). A trait aggression in young Hungarian practitioners of Japanese martial arts.
- Buss, A. H. (1961). The psychology of aggression. Wiley.
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 452-459.
- Cairney, J., Clark, H. J., Kwan, M. Y., Bruner, M., & Tamminen, K. (2018). Measuring sport experiences in children and youth to better understand the impact of sport on health and positive youth development: designing a brief measure for population health surveys. *BMC public health*, 18(1), 446.
- Çakır, H. İ. (2014). İliseler arası müsabakalara katılan sporcu öğrencilerin saldırganlık durumlarının araştırılması (Rize ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

- Çalışkan, G. (2011). Karizmatik antrenör algısının futbolcularda antrenör-sporcu ilişkisi, sporcu doyumu, takım birlikteliği ve takım bağlılığına etkileri (Doctoral dissertation, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi,, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Chantal, Y., Robin, P., Vernat, J. P., & Bernache-Assollant, I. (2005). Motivation, sportpersonship, and athletic aggression: a mediational analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(2), 233-249.
- Chen, X., Zhang, G., Yin, X., Li, Y., Cao, G., Gutiérrez-García, C., & Guo, L. (2019). The relationship between self-efficacy and aggressive behavior in boxers: the mediating role of self-control. *Frontiers in psychology*, 10.
- Choi, H., Park, J. A., & Kim, Y. (2019). Decreasing Aggression through Team Communication in Collegiate Athletes. *Sustainability*, 11(20), 5650.
- Çoban, M. S. (2019). Antrenör-sporcu ilişkisini etkileyen faktörler (Türkiye hentbol 1. lig örneği) (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Corrion, K., Long, T., Smith, A. L., & d'Arripe-Longueville, F. (2009). "It's not my fault; it's not serious": Athlete accounts of moral disengagement in competitive sport. *The Sport Psychologist*, 23(3), 388-404.
- Corrion, K., Long, T., Smith, A. L., & d'Arripe-Longueville, F. (2009). "It's not my fault; it's not serious": Athlete accounts of moral disengagement in competitive sport. *The Sport Psychologist*, 23(3), 388-404.
- Crain, W.C. (1985). *Theories of development: Concepts and applications*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Cruz Feliu, J., Ponseti Verdager, F. J., Sampaio, M., Gamito, J. M., Marqués, A., Viñas, J., & Garcia Mas, A. (2018). Effect of a Psychological training on football grassroot coaches upon young player's fairplay and disposition to cheat. *Revista de psicología del deporte*, 27(3), 0024-30.
- Curran A.(2012). An investigatory study of the effect of sport participation on aggression, self-esteem and life satisfaction. Bachelors Thesis, Dublin Business School.

- Dalbudak, İ., & Dorak, F. (2014) The Evaluation Of Aggression Levels Of 13-15 Years Old Aged Visually Impaired Athletes. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 14, Haziran2014, s. 207-214
- Davis, L., & Jowett, S. (2014). Coach–athlete attachment and the quality of the coach–athlete relationship: implications for athlete’s well-being. *Journal of sports sciences*, 32(15), 1454-1464.
- Davis, L., Appleby, R., Davis, P., Wetherell, M., & Gustafsson, H. (2018). The role of coach-athlete relationship quality in team sport athletes’ psychophysiological exhaustion: implications for physical and cognitive performance. *Journal of sports sciences*, 36(17), 1985-1992.
- Davis, L., Appleby, R., Davis, P., Wetherell, M., & Gustafsson, H. (2018). The role of coach-athlete relationship quality in team sport athletes’ psychophysiological exhaustion: implications for physical and cognitive performance. *Journal of sports sciences*, 36(17), 1985-1992.
- Donahue, E. G., Rip, B., & Vallerand, R. J. (2009). When winning is everything: On passion, identity, and aggression in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(5), 526-534.
- Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2005). After-school sport for children: Implications of a task-involving motivational climate. *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs*, 311-330.
- Enoksen, E., Fahlström, P. G., Johansen, B. T., Hageskog, C. A., Christensen, J. B., & Høigaard, R. (2014). Perceptions of leadership behavior and the relationship to athletes among Scandinavian coaches.
- Erdner, S. M. (2018). NCAA Division I Student-Athletes' Perceptions of How the Coach-Athlete Relationship Influences Student-Athlete Resilience.
- Erickson, K., McKenna, J., & Backhouse, S. H. (2014). A qualitative analysis of the factors that protect athletes against doping in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 16, 149–155.

- Fehr, C. M. (2017). Examining the coach-athlete relationship as a predictor of ncaa student-athlete satisfaction.
- Fraser-Thomas, J. L., Côté, J., & Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 10(1), 19-40.
- Fuster-Parra, P., García-Mas, A., Ponseti, F. J., Palou, P., & Cruz, J. (2014). A Bayesian network to discover relationships between negative features in sport: a case study of teen players. *Quality & Quantity*, 48(3), 1473-1491.
- Galán, J. M. S., Luján, P. J. B., Leite, N., Battaglia, O., & Calvo, A. L. (2010). The coach-athlete relationship in basketball. analysis of the antecedents, components and outcomes. *Revista de psicología del deporte*, 18(3), 349-352.
- Gee, C. J., & Leith, L. M. (2007). Aggressive behavior in professional ice hockey: a cross-cultural comparison of North American and European born NHL players. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(4), 567-583
- Gould, D., Guinan, D., Greenleaf, C., Medbery, R., & Peterson, K. (1999). Factors affecting Olympic performance: Perceptions of athletes and coaches from more and less successful teams. *The sport psychologist*, 13(4), 371-394.
- Graham, D. N. (2017). Athletic Identity and Moral Development: An Examination of NCAA Division I Athletes and Their Moral Foundations
- Granic, I., & Patterson, G. R. (2006). Toward a comprehensive model of antisocial development: a dynamic systems approach. *Psychological review*, 113(1), 101.
- Gucciardi, D. F., Gordon, S., Dimmock, J. A., & Mallett, C. J. (2009). Understanding the coach's role in the development of mental toughness: Perspectives of elite Australian football coaches. *Journal of sports sciences*, 27(13), 1483-1496.
- Guivernau, Marta and Duda, Joan L.(2002) 'Moral Atmosphere and Athletic Aggressive Tendencies in Young Soccer Players', *Journal of Moral Education*, 31: 1, 67 — 85

- Güllü, S. (2018). Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi İle Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 190-204.
- Gürpınar, B. (2014). Sporcu ortaokul ve lise öğrencilerinin spora ait değişkenler açısından ahlaki karar alma tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 39(176).
- Gürpınar, B. (2016). Adaptation of The Attitudes to Moral Decision-Making in Youth Sport Questionnaire-2 into Turkish Culture: A Validity and Reliability Study. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 7(2), 27-39.
- Haan, N. (1978). Two moralities in action contexts: Relationships to thought, ego regulation, and development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36(3), 286-305.
- Hampson, R., & Jowett, S. (2014). Effects of coach leadership and coach-athlete relationship on collective efficacy. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 24(2), 454-460.
- Hennig, J., Reuter, M., Netter, P., Burk, C., & Landt, O. (2005). Two types of aggression are differentially related to serotonergic activity and the A779C TPH polymorphism. *Behavioral neuroscience*, 119(1), 16.
- Hodge, K., & Gucciardi, D. F. (2015). Antisocial and prosocial behavior in sport: The role of motivational climate, basic psychological needs, and moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(3), 257-273.
- Hodge, K., & Lonsdale, C. (2011). Prosocial and antisocial behavior in sport: The role of coaching style, autonomous vs. controlled motivation, and moral disengagement. *Journal of sport and exercise psychology*, 33(4), 527-547.
- Horn, T. (2008). Coaching effectiveness in the sport domain. In T. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology*, 3rd ed. (pp. 239-267). Champaign, IL: Human Kinetics
- Işık, M., Kılıç, İ., & Aksoy, K. (2017). Aggression levels of hearing impaired athletes: A comparison on individual and team sports. *İşitme engelli sporcuların saldırganlık düzeyleri: Bireysel ve takım sporu üzerine bir karşılaştırma*. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3221-3229.

- Isoard-Gauthier, S., Trouilloud, D., Gustafsson, H., & Guillet-Descas, E. (2016). Associations between the perceived quality of the coach–athlete relationship and athlete burnout: An examination of the mediating role of achievement goals. *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 210-217.
- Jackson, B., Dimmock, J. A., Gucciardi, D. F., & Grove, J. R. (2011). Personality traits and relationship perceptions in coach–athlete dyads: Do opposites really attract?. *Psychology of Sport and Exercise*, 12(3), 222-230.
- Jalleh, G., Donovan, R. J., & Jobling, I. (2014). Predicting attitude towards performance enhancing substance use: A comprehensive test of the Sport Drug Control Model with elite Australian athletes. *Journal of science and medicine in sport*, 17(6), 574-579.
- Jowett, S. (2003). When the “honeymoon” is over: A case study of a coach-athlete dyad in crisis. *The sport psychologist*, 17(4), 444-460.
- Jowett, S. (2005). On repairing and enhancing the coach-athlete relationship. *The psychology of coaching*, 14-26.
- Jowett, S. (2005). The coach-athlete partnership. *The Psychologist*, 18(7), 412-415.
- Jowett, S. (2008). Moderator and mediator effects of the association between the quality of the coach-athlete relationship and athletes’ physical self-concept. *International Journal of Coaching Science*, 2(1), 1-20.
- Jowett, S. (2017). Coaching effectiveness: The coach–athlete relationship at its heart. *Current Opinion in Psychology*, 16, 154-158.
- Jowett, S. and I. Cockerill (2002). Incompatibility in the Coach-athlete relationship. *Solutions in sport psychology*, 16-31.
- Jowett, S. and I. M. Cockerill (2003). "Olympic medallists’ perspective of the athlete–coach relationship." *Psychology of Sport and Exercise* 4(4): 313-331.
- Jowett, S., & Clark-Carter, D. (2006). Perceptions of empathic accuracy and assumed similarity in the coach–athlete relationship. *British Journal of Social Psychology*, 45(3), 617-637.

- Jowett, S., & Meek, G. A. (2000). The coach-athlete relationship in married couples: An exploratory content analysis. *The Sport Psychologist*, 14(2), 157-175.
- Jowett, S., & Nezlek, J. (2012). Relationship interdependence and satisfaction with important outcomes in coach–athlete dyads. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(3), 287-301.
- Jowett, S., & Ntoumanis, N. (2004). The coach–athlete relationship questionnaire (CART-Q): Development and initial validation. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 14(4), 245-257
- Jowett, S., & Shanmugam, V. (2016). Relational Coaching in Sport: Its psychological underpinnings and practical effectiveness. In R. Schinke, K.R. McGannon, & B. Smith (Eds), *Routledge International Handbook of Sport Psychology*. London: Routledge.
- Jowett, S., Adie, J. W., Bartholomew, K. J., Yang, S. X., Gustafsson, H., & Lopez-Jiménez, A. (2017). Motivational processes in the coach-athlete relationship: a multi-cultural self-determination approach. *Psychology of Sport and Exercise*, 32, 143-152.
- Jowett, S., Interdependence Analysis and the 3+1 C's in the Coach-Athlete Relationship, in: Jowett, S. and Lavallee, D., eds., *Social Psychology in Sport*, Human Kinetics, Champaign, 2007, 15-28.
- Kafalı, S., Hünkar, İ., Keçeci, O., & Demiray, E. (2017). Bireysel spor ve takım sporu yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 386-390.
- Kassim, A. F. M., Abdullah, W. F. I. W., Japilus, S. J. M., & Yusri, A. S. A. (2019, September). Coach-Athlete Relationship and Coaching Effectiveness in Team Sports Athletes. In *International Conference on Movement, Health and Exercise* (pp. 451-462). Springer, Singapore.
- Kavussanu, M., & Spray, C. M. (2006). Contextual influences on moral functioning of male youth footballers. *The Sport Psychologist*, 20(1), 1-23.

- Kavussanu, M., Boardley, I. D., Sagar, S. S., & Ring, C. (2013). Bracketed morality revisited: How do athletes behave in two contexts?. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 35(5), 449-463.
- Kavussanu, M., Stanger, N., & Ring, C. (2015). The effects of moral identity on moral emotion and antisocial behavior in sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 4(4), 268.
- Kelley, H. H., Holmes, J. G., Kerr, N. L., Reis, H. T., Rusbult, C. E., & Van Lange, P. A. M. (2003). *An atlas of interpersonal situations*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Keskin, A., Özdemir, A., Tunç, A., A. ve Devrilmez, E. (2018). Lise spor takımlarında antrenör sporcu ilişkisinin incelenmesi. *Sportive (Spor, Eğitim ve Rekreasyon Dergisi)*, 1(1), 1-11.
- Keskin, C. (2015). Liseler arası müsabakalara katılan sporcu öğrencilerin saldırganlık durumlarının araştırılması (Zonguldak-Kozlu örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Keskin, H., Baştuğ, M., & Akyol, H. (2013). Sesli okuma ve konuşma prozodisi: ilişkisel bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 168-180.
- Kılıç, K., & Ince, M.L. (2020). Youth athletes' developmental outcomes by age, gender, and type of sport. *Journal of Human Sport and Exercise*, 16.
- Kim, M., Kim, Y., & Won, D. (2018). From commanding to serving athletes: Nurturing the coach–athlete relationship. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 13(6), 891-901.
- Koç, Y. & Güllü, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 19-30.
- Kohlberg L (1984). *Essays on moral development. Vol. 2. The psychology of moral development*. San Francisco: Harper & Row.

- Kohlberg, L. (1964). Development of moral character and moral ideology. *Review of child development research*, 1, 381-431.
- Kohlberg, L. (1971). From is to ought: How to commit the naturalistic fallacy and get away with it in the study of moral development. In T. Mischel (Ed.), *Cognitive Development and Epistemology* (pp. 51-84). New York: Academic Press.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Ntoumanis, N. (2007). Development of the attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire (AMDYSQ). *Psychology of Sport and Exercise*, 8(3), 369-392.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Ntoumanis, N. (2013). 4 How important are ethical attitudes?. *Values in Youth Sport and Physical Education*, 66.
- Lewin, K. (1945). *Resolving social conflicts*. Harper And Row; New York.
- Li, B., Dittmore, S. W., & Park, J. A. (2015). Exploring different perceptions of coach-athlete relationship: the case of chinese olympians. *International Journal of Coaching Science*, 9(2).
- Long, T., Pantaléon, N., Bruant, G., & d'Arripe-Longueville, F. (2006). A qualitative study of moral reasoning of young elite athletes. *The Sport Psychologist*, 20(3), 330-347.
- Lorimer R, Jowett S. Coaches. In: Hackfort AG, Ed. *Routledge companion to sport and exercise psychology* New York:. Routledge 2014; pp. 171-86.
- Lorimer, R., & Jowett, S. (2009). Empathic accuracy in coach–athlete dyads who participate in team and individual sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(1), 152-158.
- Lyle, J. (1999). Coaching philosophy and coaching behaviour. *The coaching process: Principles and practice for sport*, 25-46.
- MacNamara, Á., & Collins, D. (2014). Why athletes say no to doping: A qualitative exploration of the reasons underpinning athletes' decision not to dope. *Performance Enhancement & Health*, 3(3-4), 145-152.

- Madran, H. A. D. (2012). Buss-Perry saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 1-6.
- Manni, S. (2017). An Investigation of The Underlying Factors of Aggressive Behaviour in Sport: The Impact of Competitiveness, Violent Video Games and General aggression (Doctoral dissertation, Dublin, National College of Ireland).
- McCurry, Jake W., "Morality in Sport: Student-Athletes' Perceptions of Coaches' Abilities to Instill Moral and Character Development" (2014). Master of Arts in Higher Education Thesis Collection. 63.
- Meyers, L., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2006). *Applied Multivariate Research Design and Interpretation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Mouratidou, K., Chatzopoulos, D., & Karamavrou, S. (2007). Moral development in sport context: Utopia or reality. *Hellenic Journal of Psychology*, 4(2), 163-184.
- Nikbin, D., Hyun, S. S., Iranmanesh, M., & Foroughi, B. (2014). Effects of perceived justice for coaches on athletes' trust, commitment, and perceived performance: A study of futsal and volleyball players. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 9(4), 561-578.
- Norman, G. (2010). Likert scales, levels of measurement and the “laws” of statistics. *Advances in health sciences education*, 15(5), 625-632.
- Ntoumanis, N., Barkoukis, V., Gucciardi, D. F., & Chan, D. K. C. (2017). Linking coach interpersonal style with athlete doping intentions and doping use: a prospective study. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 39(3), 188-198.
- Ntoumanis, N., Taylor, I. M., & Thøgersen-Ntoumani, C. (2012). A longitudinal examination of coach and peer motivational climates in youth sport: Implications for moral attitudes, well-being, and behavioral investment. *Developmental Psychology*, 48(1), 213.

- Olson, H. O. (2014). Building and Elevating the Coach-Athlete Relationship: Reported Behaviors of Effective High School Athletic Coaches (Doctoral dissertation).
- Özşaker, M., Sarı, İ., & Omrak, H. (2016). The importance of the quality of coach–athlete relationship for athletes' motivation Antrenör sporcu ilişkisinin sporcuların güdülenmesi için önemi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3122-3129.
- Palou, P., Ponseti, F. J., Cruz, J., Vidal, J., Cantallops, J., Borràs, P. A., & Garcia-Mas, A. (2013). Acceptance of gamesmanship and cheating in young competitive athletes in relation to the motivational climate generated by parents and coaches. *Perceptual and motor skills*, 117(1), 290-303.
- Parry, D. (2015). To explore coaches' perceptions of the impact of closeness on the coach-athlete relationship in a team sport (Doctoral dissertation, Cardiff Metropolitan University).
- Peláez, S., Aulls, M. W., Rossi, A., & Bacon, S. L. (2013). The coach as a contributor to the socio-moral context: A literature review. *Psychology Research*, 3(3), 113-128.
- Piaget, J. (1932). The moral development of the child. Kegan Paul, London.
- Poczwardowski, A., Barott, J. E., & Jowett, S. (2006). Diversifying approaches to research on athlete–coach relationships. *Psychology of Sport and Exercise*, 7(2), 125-142.
- Potrac, P., Jones, R., & Armour, K. (2002). 'It's All About Getting Respect': The Coaching Behaviors of an Expert English Soccer Coach. *Sport, education and society*, 7(2), 183-202.
- Proios, M. (2014). Relationship between discrete emotions and moral content judgment in sport settings. *Ethics & Behavior*, 24(5), 382-396.
- Ramirez, J. M., & Andreu Rodríguez, J. M. (2003). Aggression's typologies. *International Review of Social Psychology*, 16(3), 125-141.

- Reid, H. (2007). Sport and moral education in Plato's Republic. *International Association for the Philosophy of Sport*, 34, 160-175.
- Rezania, D., & Gurney, R. (2014). Building successful student-athlete coach relationships: examining coaching practices and commitment to the coach. *SpringerPlus*, 3(1), 383.
- Rhind, D. J., Jowett, S., & Yang, S. X. (2012). A comparison of athletes' perceptions of the coach-athlete relationship in team and individual sports. *Journal of Sport Behavior*, 35(4).
- Ring, C., & Hurst, P. (2019). The effects of moral disengagement mechanisms on doping likelihood are mediated by guilt and moderated by moral traits. *Psychology of Sport and Exercise*, 40, 33-41.
- Ring, C., & Kavussanu, M. (2018). The impact of achievement goals on cheating in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 35, 98-103.
- Rottensteiner, C., Konttinen, N., & Laakso, L. (2015). Sustained participation in youth sports related to coach-athlete relationship and coach-created motivational climate. *International Sport Coaching Journal*, 2(1), 29-38.
- Rutten, E. A., Schuengel, C., Dirks, E., Stams, G. J. J., Biesta, G. J., & Hoeksma, J. B. (2011). Predictors of antisocial and prosocial behavior in an adolescent sports context. *Social Development*, 20(2), 294-315.
- Rutten, E. A., Stams, G. J. J., Biesta, G. J., Schuengel, C., Dirks, E., & Hoeksma, J. B. (2007). The contribution of organized youth sport to antisocial and prosocial behavior in adolescent athletes. *Journal of youth and adolescence*, 36(3), 255-264.
- Sæther, S. A., Aspvik, N. P., & Høigaard, R. (2017). Norwegian Football Academy Players–Player's Self-Assessed Skills, Stress and Coach-Athlete Relationship. *The Open Sports Sciences Journal*, 10(1).
- Sanches, J. M., Borrás, P. J., Leite, N., Battaglia, O., & Lorenzo, A. (2009). The coach–athlete relationship in basketball. Analysis of the antecedents, components and outcomes. *Revista de Psicología del deporte*, 18, 349–352.

- Sandström, E., Linnér, L., & Stambulova, N. (2016). Career profiles of athlete–coach relationships: descriptions and interpretations. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 11(3), 395-409.
- Selağzi, S., & Çepikkurt, F. (2015). Antrenör ve Sporcu İletişim Düzeylerinin Belirlenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 11-18.
- Şenyüzlü, E. (2013). Üniversite öğrencilerinde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya*.
- Shields, D. L. L., & Bredemeier, B. J. L. (1995). *Character development and physical activity*. Human Kinetics Publishers.
- Şirin, P., Arif, Ö., Hamdi, P., Bülent, F., & Aydın, P. (2017). A Scrutiny on the Moral Decision-Making Attitudes of the Youth Sportspeople in Combat Branches. *European Journal of Physical Education and Sport Science*.
- Smith, B. E. (2018). *An exploration of the collegiate coach-athlete relationship and its impact on female athlete attitudes and behaviors toward disordered eating and body image (Doctoral dissertation, James Madison University)*.
- Stornes, T. (2001). Sportpersonship in elite sports: On the effects of personal and environmental factors on the display of sportpersonship among elite male handball players. *European Physical Education Review*, 7(3), 283-304.
- Suarez, E. C., Lewis, J. G., & Kuhn, C. (2002). The relation of aggression, hostility, and anger to lipopolysaccharide-stimulated tumor necrosis factor (TNF)- α by blood monocytes from normal men. *Brain, behavior, and immunity*, 16(6), 675-684.
- Sullivan, H. S., COHEN, M. B., GAWEL, M. L., & Perry, H. S. (1955). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. Edited by Helen Swick Perry and Mary Ladd Gawel, with an Introduction by Mabel Blake Cohen. London; printed in USA.
- Swanson, Sian. *An exploration of athletes' perceptions of loyalty within a coach-athlete relationship*. 2014. PhD Thesis. Cardiff Metropolitan University.

- Tomlinson-Keasey, C., & Keasey, C. B. (1974). The mediating role of cognitive development in moral judgment. *Child Development*, 291-298.
- Traclet, A., Romand, P., Moret, O., & Kavussanu, M. (2011). Antisocial behavior in soccer: A qualitative study of moral disengagement. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 9(2), 143-155..
- Troncado, M.R., Gomes, A. (2013) 'Winning or not winning: the influence on coach-athlete relationships and goal achievement', *Journal of Human Sport and Exercise*, 8, (4), 986- 995 9.
- Turiel, E. (1966). An experimental test of sequential of developmental stages in the child's moral judgment. *Journal of Personality and Social psychology*, 3, 611-618.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Turiel, E. (1990). Moral judgment, action, development. *New Directions for Development*, 47, 31-49.
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A., & Soslu, R. (2010). Takım sporlari ve bireysel sporlar yapan sporcularin saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.
- Txi, M. R. S. (2019). The level of relationship between athletes and coaches among sport school students in Malaysia. *Jurnal Sains Sukan & Pendidikan Jasmani*, 8(2), 42-49.
- Ulu M., & İkis M. (2016). Lise öğrencilerinde saldırganlık ve din ilişkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(41), 75-96.
- Vallerand, R. J., & Losier, G. F. (1994). Self-determined motivation and sportsmanship orientations: An assessment of their temporal relationship. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16, 229-245.
- Vella, S. A., Oades, L. G., & Crowe, T. P. (2013). The relationship between coach leadership, the coach–athlete relationship, team success, and the positive

- developmental experiences of adolescent soccer players. *Physical education and sport pedagogy*, 18(5), 549-561.
- Vieira, J. L. L., Ferreira, L., Cheuczuk, F., Flores, P. P., Vissoc, J. R. N., Rocha, F. F. D., & Vieira, L. F. (2015). Impact of coach-athlete relationship on the collective efficacy of young volleyball players. *Revista Brasileira de Cineantropometria & Desempenho Humano*, 17(6), 650-660.
- Vierimaa, M., Bruner, M. W., & Cote, J. (2018). Positive youth development and observed athlete behavior in recreational sport. *PLoS one*, 13(1).
- Wagnsson, S., Stenling, A., Gustafsson, H., & Augustsson, C. (2016). Swedish youth football players' attitudes towards moral decision in sport as predicted by the parent-initiated motivational climate. *Psychology of Sport and Exercise*, 25, 110-114.
- Whitehead, J. and Ntoumanis, N. (2013). Further use of AMDYSQ and the development of AMDYSQ-2. En J. Whitehead, H. Telfer and Lambert, J. (Eds.), *Values in youth sport and physical education* (pp. 230-237). London: Routledge
- Wiggins, D. K. (1996). A history of highly competitive sport for American children. *Children and youth in sport: A biopsychosocial perspective*, 15-30.
- Worthy, Keoshia, "The Coach-Athlete Relationship as a Predictor of Self-Regulation, Academic Self-Efficacy, and Aggression Among Student-Athletes with Exposure to Community Violence" (2017). Seton Hall University Dissertations and Theses (ETDs). 2312. <https://scholarship.shu.edu/dissertations/2312>
- Wylleman, P. (2000). Interpersonal relationships in sport: Uncharted territory in sport psychology research. *International Journal of Sport Psychology*, 31, 555-572.
- Yang, S. X., Jowett, S., & Chan, D. K. C. (2015). Effects of big-five personality traits on the quality of relationship and satisfaction in Chinese coach-athlete dyads. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 25(4), 568-580.

- Yildirim, A., & Abakay, U. (2015). Hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 17-28.
- Yildiz, Y., Yıldız, K., & Tutucu, B. (2019) Genç sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının araştırılması. 2. Uluslararası Rekreasyon Ve Spor Yönetimi Kongresi, 104.
- Yukhymenko-Lescroart, M. A. (2015). Is winning the only thing? Development of the Conduct in Sport toward Opponents Scale (CSOS). Athletic Insight, 7(1), 19.
- Yukhymenko-Lescroart, M. A., Brown, M. E., & Paskus, T. S. (2015). The relationship between ethical and abusive coaching behaviors and student-athlete well-being. Sport, Exercise, and Performance Psychology, 4(1), 36.
- Zengaro, S. A. (2010). Biofunctional embodiment of moral development: the impact of affect, moral cognition, maturation and experience playing sports on acceptance of aggression in sports by Italian adolescents (Doctoral dissertation, University of Alabama Libraries).

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcılar;

Bu anket Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans öğrencisi Saygın Demirci'nin tez çalışması kapsamında yaptığı 14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisi Kalitesinin Ahlaki Karar Alma ve Saldırgan Davranışları Belirlemedeki Rolü konulu araştırma için uygulanmaktadır. Anketin amacı antrenör-sporcu ilişkisi ile ahlaki karar alma tutumları ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından yanıtlarınız hiçbir kişi veya kurum ile paylaşılmayacak, tüm bilgiler gizli tutulacaktır.

Sorulara objektif ve samimi cevaplar vereceğinize inanıyorum. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

1- Cinsiyet: () Kız () Erkek

2- Yaş:

3- Spor Branşı:

() Futbol () Basketbol () Voleybol () Yüzme () Boks () Diğer (.....)

4- Kaç yıldır spor yapıyorsunuz? yıl veya ay

5- Antrenörünüz ile ne kadar süredir çalışıyorsunuz? yıl veya ay

6- Eğitim durumunuz?

7- Spor dışında ne tür aktivitelerle vakit geçirirsiniz?

EK 2. ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçeğin amacı antrenör sporcu ilişkisinin içeriğini ve kalitesini ölçmektir. Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyup size uygun olan cevabı daire içine alınız. Bu ölçekte doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Antrenörünüz hakkındaki duygularınızı düşünerek soruları içtenlikle cevaplayınız.

	Kesinlikle Katılmıyorum			Kararsızım			Kesinlikle Katılıyorum
1. Antrenörüme yakınımdır	1	2	3	4	5	6	7
2. Antrenörüme bağılıyım	1	2	3	4	5	6	7
3. Antrenörümü severim	1	2	3	4	5	6	7
4. Antrenörümle çalışırken kendimi rahat hissedirim	1	2	3	4	5	6	7
5. Antrenörüme güvenirim	1	2	3	4	5	6	7
6. Spor kariyerimin antrenörüm ile daha gelişeceğini, ilerleyeceğini düşünürüm	1	2	3	4	5	6	7
7. Antrenmanda antrenörüm çabalarını boşa çıkarmamaya çalışırım	1	2	3	4	5	6	7
8. Antrenörüme saygı duyarım	1	2	3	4	5	6	7
9. Antrenörümün performansımı artırmak için gösterdiği fedakarlığa minnettarım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Antrenörüm antrenman yaptırırken elimden gelenin en iyisini yapmaya hazırım	1	2	3	4	5	6	7
11. Antrenmanda antrenörüme arkadaşça yaklaşırım	1	2	3	4	5	6	7

EK 3. ALTYAPI SPORLARINDA AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARI ÖLÇEĞİ – 2

Aşağıdaki listede gençlerin sporu nasıl yaptıklarıyla ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki her ifade için yaptığınız sporla ilgili olarak sizi en iyi anlatan numarayı DAİRE İÇİNE alınız. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Numaralar şu anlama gelmektedir:

Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	2	3	4	5

Aşağıdaki soruları lisanslı olarak yaptığınız spor branşınız ile ilgili olarak cevaplayınız.

1	Kuralları çiğnemediğin sürece rakiplerinin düzenini bozabilirsin.	1	2	3	4	5
2	Kazanmama yardımcı olacağını düşünürsem hile yaparım.	1	2	3	4	5
3	Rakibin iyi oynamasını istemiyorsam, onun dikkatini biraz dağıtırım.	1	2	3	4	5
4	Bence dürüstlük kazanmaktan daha önemlidir.	1	2	3	4	5
5	Diğer insanlar hile yapıyorsa ben de yaparım.	1	2	3	4	5
6	Bazen rakibin düzenini bozmak için zaman harcarım.	1	2	3	4	5
7	Bazen kaybetmek önemli değildir çünkü hayatta her şeyi kazanamazsınız.	1	2	3	4	5
8	Yakalanmayacağımı bilirsem hile yaparım.	1	2	3	4	5
9	Rakibi kızdırmak iyi bir fikirdir.	1	2	3	4	5
10	Bazen hile yapmam gerekir.	1	2	3	4	5
11	Eğer kimse fark etmeyecekse hile yapılabilir.	1	2	3	4	5
12	Rakibin psikolojisini bozmak kurallara aykırı olmadığı için yapılabilir bir şeydir	1	2	3	4	5
13	Bazen rakibimi tahrik etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
14	Sadece kazanmayı değil diğer insanları da düşünmelisiniz.	1	2	3	4	5
15	Bazen avantaj elde etmek için hile yaparım.	1	2	3	4	5

EK 4. BUSS-PERRY SALDIRGANLIK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “Tamamen Katılıyorum” , genelde doğru ise Katılıyorum , emin değilseniz “Kararsızım” , genelde doğru değilse “Katılmıyorum” , hiçbir zaman doğru değilse “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Bazı arkadaşlarım benim öfkeli biri olduğumu söylerler					
2. Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim					
3. Birisi bana fazlasıyla iyi davrandığında “acaba benden ne istiyor” diye düşünürüm					
4. Arkadaşlarımla görüşlerime katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim					
5. Öfkeden deliye döndüğümde birşeyler kırıp dökerim					
6. İnsanlar benim görüşlerime katılmadıklarında onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam					
7. Zaman zaman bazı olaylara/kişilere yönelik kızgınlığım uzun süre bitmek bilmez					
8. Bazen başkalarına vurma dürtümü kontrol edemiyorum					
9. Sakin yapılı biriyimdir					
10. Tanımadığım insanlar bana fazla yakın davrandıklarında onlara şüpheyle yaklaşırım					
11. Daha önce, tanıdığım insanları tehdit ettiğim oldu					
12. Çok çabuk parlar ve hemen sakinleşirim					
13. Birisi bana sataşırse kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim					
14. İnsanlar sinirimi bozduklarında kolaylıkla onlar hakkında ne düşündüğümü söyleyebilirim					
15. Zaman zaman kıskançlık beni yiyip bitirir					
16. Bir insana vurmanın mantıklı bir gerekçesi olamayacağını düşünüyorum					
17. Bazen hayatın bana adaletsiz davrandığını düşünürüm					
18. Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim					

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
19. Yapmak istediğim birşey engellendiğinde kızgınlığımı açıkça ortaya koyarım					
20. Zaman zaman insanların arkamdan güldüğü duygusuna kapılırım					
21. İnsanlarla sıkça görüş ayrılığına düşerim					
22. Birisi bana vurursa ben de karşılık veririm					
23. Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissediyorum					
24. Diğer insanların her zaman çok iyi fırsatlar yakaladıklarını düşünüyorum					
25. Birisi beni iterse onunla kavgaya tutuşurum					
26. Arkadaşlarımdan arkamdan konuştuklarını biliyorum					
27. Arkadaşlarım münakaşacı/tartışmayı seven biri olduğumu söylerler					
28. Bazen olmadık şeylere ortada mantıklı bir neden yokken aniden sinirlenir, tepki veririm.					
29. Çoğu insana kıyasla daha sık kavgaya karıştığımı söyleyebilirim.					

EK 5. ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNI

26.09.2018

Sayın Saygın Demirci

Jowett ve Ntoumanis (2004) tarafından 2004 yılında geliştirilen ve 2012 yılında Türk sporcuları ve antrenörleri üzerinde geçerliği ve güvenilirliği Altıntaş, Kazak Çetinkalp ve Aşçı tarafından yapılan “Antrenör-Sporcu İlişkisi Envanteri (Coach-Athlete Relationship Questionnaire (CART-Q))”ni tez çalışmanız kapsamında kullanabilirsiniz.

Yrd. Doç. Dr. Atahan
ALTINTAŞ

EK 6. ALTYAPI SPORLARINDA AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARI ÖLÇEĞİ -2 KULLANIM İZİNİ

Saygın Demirci <psk.saygindemirci@gmail.com>
to bahrigurpinar ▾

Sep 25, 2018, 3:42 PM (2 days ago)

Hocam merhaba;

Ben Marmara Üniversitesi'nde Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Prof. Dr. Turgay Biçer danışmanlığında yürüteceğim tez çalışmada Altyapı Sporlarında Ahlakî Karar Alma Tutumları Ölçeği 2'yi kullanmak istiyorum. Türkçe'ye uyarlamasını ve geçerlilik güvenirlik çalışmasını sizin yaptığınız ölçeği uygulamak için iznimize ihtiyacım bulunmaktadır. Şimdiden teşekkür ederim.

İyi çalışmalar diliyorum.

Bahri Gürpınar
to me ▾

Sep 25, 2018, 4:18 PM (2 days ago)

Sevgili Saygın
Ölçeği kullanabilirsin. Atfı aşağıdaki şekilde yaparsan sevinirim.

Gürpınar, B. Adaptation of the Attitudes To Moral Decision-Making in Youth Sport Questionnaire-2 into Turkish Culture: A Validity and Reliability Study. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2).

İyi çalışmalar diliyorum.

Doç. Dr. Bahri GÜRPINAR
bahrigurpinar@akdeniz.edu.tr

Akdeniz Üniversitesi
Akdeniz University
Spor Bilimleri Fakültesi
Faculty of Sport Sciences
Öğretim Üyesi
Teaching Fellow
Tel: 90 242 310 68 43

EK 7. BUSS-PERRY SALDIRGANLIK ÖLÇEĞİ İZİN FORMU

 Saygın Demirci <psk.saygindemirci@gmail.com>
to demirtasmadran ▾ Sep 25, 2018, 3:52 PM ☆ ↩ ⋮

Hocam merhaba;

Ben Marmara Üniversitesi'nde Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Prof. Dr. Turgay Biçer danışmanlığında yürüteceğim tez çalışması için Türkçe'ye uyarlamasını ve geçerlilik güvenirlik çalışmasını sizin yaptığınız Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'ni izninizle kullanmak istiyorum.

İyi çalışmalar, iyi günler

Saygın Demirci

 Andaç Demirtaş Madran <demirtasmadran@gmail.com>
to me ▾ Oct 1, 2018, 11:47 AM ☆ ↩ ⋮

Sayın Demirci, ölçeğ kullanmanız uygundur. İlgili makaleye Türk Psikiyatri Dergisi'nde ulaşabilirsiniz, online erişime açık. Az sonra bir e-posta yönlendireceğim, başarılar...

Doç. Dr. Andaç Demirtaş Madran
Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi
Bağlıca Kampusu 06810
Etimesgut/Ankara

EK 8. KATILIMCI İÇİN BİLGİLENDİRME FORMU VE ÇALIŞMAYA KATILIMCININ KİŞİSEL ONAYI

Katılımcı İçin Bilgilendirme Formu

Araştırmanın Başlığı: 14-17 yaş arası sporcularda Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisi Kalitesinin Ahlaki Karar Alma ve Saldırgan Davranışları Belirlemedeki Rolü

Bu çalışma; Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans öğrencisi SAYGIN DEMİRCİ tarafından yürütülen ve yukarıda başlığı yer alan tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin saldırganlık ve ahlaki karar alma tutumları ile olan ilişkisini belirlemektir. Araştırmaya katılmayı kabul edeceğiniz takdirde size 11 maddelik Antrenör Sporcu İlişkisi Envanteri, 15 maddelik Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği, ve 29 maddelik Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ile 7 maddelik Kişisel Bilgi Formu doldurtulacaktır Antrenör Sporcu İlişkisi Envanteri’nde antrenörünüz ile ilişkileriniz, Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği’nde sporda ahlaki kararlara dair tutumlarınızı, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği’nde ise saldırganlık davranışlarınızı değerlendirmeniz istenecektir. Bu formların uygulama süresi yaklaşık 30 dakika olacaktır.

Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almama ya da başladıktan sonra yarıda bırakma hakkına sahipsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez yayınlandıktan sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.

Çalışmaya Katılımcının Kişisel Onayı

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgiler verilerek çalışmanın ne amaçla, kimler tarafından gerçekleştirileceğine dair bilgiler yazılı ve sözlü açıklama şeklinde aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

Araştırmacının İletişim Bilgileri:

Adı-Soyadı: Saygın Demirci

Adresi: Acıbadem Mahallesi Acıbadem Caddesi No:1 D:6 Kadıköy / İstanbul

Telefon: 05058053827

E-posta: psk.saygindemirci@gmail.com

İmzası:

EK 9. KATILIMCI AİLESİ İÇİN BİLGİLENDİRME FORMU VE KATILIMCININ AİLE İZİN ONAYI

Katılımcı Ailesi İçin Bilgilendirme Formu

Bu çalışmanın amacı, 14-17 yaş arası sporcularda antrenör-sporcu ilişkisi kalitesinin saldırganlık ve ahlaki karar alma tutumları ile olan ilişkisini belirlemektir. Bu bilgi, Türk sporuna yön verenler için altyapı sporcularının psikososyal gelişiminin ve performans kalitesinin artırılmasına olanak sağlayacak ve gelecek nesillerin zihinsel ve karakteristik açıdan da güçlendirilmesi için kaynak oluşturmaktadır.

Çalışma; Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans öğrencisi SAYGIN DEMİRCİ tarafından yürütülen ve yukarıda başlığı yer alan tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır.

Katılımcılar araştırmaya katılmayı kabul ettikleri takdirde kendilerine 11 maddelik Antrenör Sporcu İlişkisi Envanteri, 15 maddelik Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği, ve 29 maddelik Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ile 7 maddelik Kişisel Bilgi Formu doldurtulacaktır Antrenör Sporcu İlişkisi Envanteri’nde antrenör ile sporcu arasındaki ilişkileri, Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği’nde sporcunun sporda ahlaki kararlara dair tutumları, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği’nde ise saldırganlık davranışları değerlendirmeleri istenecektir. Bu formların uygulama süresi yaklaşık 30 dakika olacaktır.

Katılımcı; çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahiptir. Katılımcının çalışmayı yanıtlamasından önce aile yetkilisinden izin alınacaktır. Arkasından katılımcıdan onay alınacaktır. İzin ve onaydan sonra katılımcı kendisine verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmamalıdır. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır. Katılımcılardan elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinin gizliliği korunacaktır.

Katılımcının Aile İzin Onayı

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcının/gönüllünün ailesine/tafamımıza gereken bilgiler verilerek, çalışmanın ne amaçla, kimler tarafından gerçekleştirileceğine dair bilgiler yazılı ve sözlü açıklama şeklinde aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bu çalışmayı katılımcının istediği zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğini ve bıraktığı takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağını anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya katılımcının, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmasında bir sakınca olmadığını kabul ediyor ve çalışmaya katılmasına izin veriyorum.

İzin veren yetişkinin (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının İletişim Bilgileri:

Adı-Soyadı: Saygın Demirci

Adresi: Acıbadem Mahallesi Acıbadem Caddesi No:1 D:6 Kadıköy / İstanbul

Telefon: 05058053827

E-posta: psk.saygindemirci@gmail.com

İmzası:

EK 10. ETİK KURUL ONAY FORMU

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 12.12.2018
TOPLANTI SAATI : 14:00
TOPLANTI NO : 2018 /36

KARAR NO: 2018/36-08

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Egzersiz ve Spor Psikolojisi tezli yüksek lisans programı öğrencisi Saygın DEMİRCİ'nin, tez konusunun aşağıda belirtildiği şekilde kabul edilmesine oy birliği ile karar verildi.

Tez Başlığı : "14-17 Yaş Arası Sporcularda Antrenör-Sporcu İlişkisi Kalitesinin Ahlaki Karar Alma ve Saldırgan Davranışları Belirlemedeki Rolü"

Cansın KALENDER
Enstitü Sekreteri

Marmara Üniversitesi
Başbüyük Kampüsü Sağlık
Binaları Kat: 34854
Mahalle / İSTANBUL

0 (216) 418 90 60 (Dışarı)
0 (216) 414 44 23 / 1110

etik.kurumu@marmara.edu.tr
<http://etik.marmara.edu.tr>

Ayrıntılı bilgi için
Nasıl YÜKSEL

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 3. maddesi gereğince Cansın KALENDER tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://wbya.marmara.edu.tr/QR7E1495CF68D64E6F>

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı	Saygın	Soyadı	DEMİRCİ
Doğum Yeri	Aydın	Doğum Tarihi	03.05.1983
Uyruğu	T.C.	Tel	+90 505 805 38 27
E-mail	psk.saygindemirci@gmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Marmara Üniversitesi – Egzersiz ve Spor Psikolojisi	2020- Beklenen
Lisans	Orta Doğu Teknik Üniversitesi - Psikoloji	2009

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Psikolog	İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı - Çocuk Mahkemeleri	9 Yıl (2012-
Psikolog	Hava Kuvvetleri Komutanlığı	1 Yıl (2011-2012)
Psikolog	Özel Rize Ruh Sağlığı Merkezi	1 Yıl (2010-2011)

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama	Konuşma	Yazma
İngilizce	Çok İyi	Çok İyi	Çok İyi

Yabancı Dil Sınav Notu

YDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
87,5 (2012)								

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı (2014)	73,13	78,52	73,85

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
MS Office	İyi